

Stanisław
Korzeniowski

ŻANDARMERIA WOJSKOWA

Biblioteka Główna
Akademii Sztuki Wojennej

54232

09-054232-000-0

zianach
stycznych

54232

AKADEMIA OBRONY NARODOWEJ

AKADEMIA OBRONY NARODOWEJ

Stanisław
Korzeniowski

ŻANDARMERIA WOJSKOWA

w działaniach
taktycznych

Warszawa 2001

Projekt okładki – Dariusz Łysio

Redaktor techniczny – Beata Klarowska

Korekta – Jolanta Puchalska, Kazimiera Krześniak

Zdjęcia na okładce – WAF

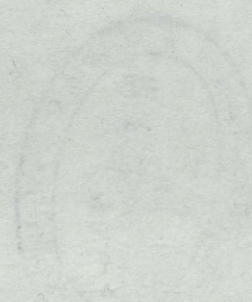
ISBN 83-88062-52-2

Sygn. AON 5339/2001

Skład, druk i oprawa: Akademia Obrony Narodowej – Wydział Wydawniczy
00-910 Warszawa, al. gen. A. Chruściela 103, tel./faks 681-37-52
Zam. nr 942/2001

SPIS TREŚCI

Wstęp	5
1. Historia żandarmerii wojskowej w Polsce	8
2. Dokumenty normujące sposób postępowania żandarmerii wojskowej w ramach NATO	16
3. Ogólne zasady użycia żandarmerii wojskowej w działaniach wojsk lądowych	23
4. Działania żandarmerii wojskowej w czasie mobilizacyjnego rozwijania jednostek	26
5. Działania żandarmerii wojskowej w czasie przemieszczania i przebywania wojsk w rejonach rozmieszczania (ześrodkowania)	28
6. Działania żandarmerii wojskowej podczas prowadzenia obrony	47
7. Działania żandarmerii wojskowej podczas prowadzenia natarcia	65
8. Współdziałanie żandarmerii wojskowej podczas działań bojowych	84
9. Zasady działania żandarmerii wojskowej (MP) w misjach pokojowych	87
Zakończenie	94
Bibliografia	96
Załączniki:	
1. Struktura żandarmerii wojskowej	98
2. Formy działań żandarmerii wojskowej	99

WSTĘP

Żandarmeria Wojskowa została utworzona rozkazem ministra obrony narodowej z 18 kwietnia 1990 r. Szef Sztabu Generalnego WP w zarządzeniu z 15 czerwca 1990 roku określił jej strukturę organizacyjną oraz etaty Komendy Głównej, Komend Okręgowych, a także podległych jednostek terenowych.

W zarządzeniu szefa Sztabu Generalnego WP z 4 lipca 1990 roku przedstawiono „Ramowy zakres działania Komendy Głównej Żandarmerii Wojskowej”, dokładnie określając charakter i podstawowe zadania Komendy Głównej. Zgodnie z decyzją przełożonych 1 września 1990 roku Żandarmeria Wojskowa rozpoczęła funkcjonowanie w nowych strukturach organizacyjno-etatowych. Ważnym faktem dla Żandarmerii Wojskowej była nowelizacja ustawy o powszechnym obowiązku obrony RP z 25 października 1991 roku¹, w art. 16 określono bowiem jej funkcje i zadania. Zgodnie z tym artykułem Żandarmeria Wojskowa wykonuje w siłach zbrojnych RP oraz w stosunku do żołnierzy następujące zadania:

- 1) zapewnienie przestrzegania porządku i dyscypliny wojskowej;
- 2) ochrona porządku publicznego na terenach i obiektach jednostek wojskowych oraz w miejscach publicznych;
- 3) ochrona życia i zdrowia ludzi oraz mienia wojskowego przed zamachami naruszającymi te dobra;
- 4) wykrywanie przestępstw i wykroczeń, w tym skarbowych, popełnianych przez żołnierzy oraz inne osoby, ujawnianie i ściganie ich sprawców oraz ujawnianie i zabezpieczanie dowodów tych przestępstw i wykroczeń;
- 5) zapobieganie popełnianiu przestępstw i wykroczeń oraz innym zjawiskom patologicznym, a w szczególności alkoholizmowi i narkomanii w siłach zbrojnych;

¹ Dziennik Ustaw z 1992 r., nr 4, poz. 16.

6) współdziałanie z polskimi oraz zagranicznymi organami i służbami właściwymi w sprawach bezpieczeństwa i porządku publicznego oraz policjami wojskowymi;

7) zwalczanie klęsk żywiołowych, nadzwyczajnych zagrożeń środowiska i likwidowanie ich skutków oraz czynne uczestniczenie w akcjach poszukiwawczych, ratowniczych i humanitarnych mających na celu ochronę życia, zdrowia oraz mienia;

8) wykonywanie innych zadań określonych w odrębnych przepisach.

Z zadań tych wynikają dwa główne cele dla praktycznej działalności Żandarmerii Wojskowej: wspierać dowódców w dziedzinie przestrzegania dyscypliny wojskowej i przeciwdziałania przestępczości, aktywnie uczestniczyć w tworzeniu warunków do realizacji zadań stojących przed siłami zbrojnymi.

Kadra Żandarmerii Wojskowej swoje miejsce i rolę pojmuje jednoznacznie. Wykonując ustawowe zadania, jest jednocześnie partnerem wobec dowódców. Wspomaga ich przede wszystkim we wspólnym działaniu na rzecz ścisłego przestrzegania dyscypliny wojskowej, przeciwdziałania przestępczości oraz tworzenia warunków do pełnej realizacji zadań.

Stosując różnorodne formy, Żandarmeria Wojskowa ściśle współdziała z dowódcami jednostek wojskowych, prokuraturą wojskową, Wojskowymi Służbami Informacyjnymi, Policją, Strażą Graniczną i Służbami Ochrony Kolei. Celem tej współpracy jest przede wszystkim działalność profilaktyczna, w tym między innymi szkolenie, informacja, pogadanki, rozmowy indywidualne, okresowe analizy i oceny stanu dyscypliny w jednostce wojskowej (garnizonie). Wszystkie działania prewencyjne, dochodzeniowo-śledcze, organizacyjne i szkoleniowe zmierzają do zapobiegania zjawiskom społecznie negatywnym. Kadra Żandarmerii Wojskowej czynnie uczestniczy w pracy profilaktycznej, zwracając uwagę na jej: powszechność – objęcie nią wszystkich żołnierzy, spójność – ścisłą koordynację treści, systematyczność – rezygnację z kampanijności.

Priorytetem dla Żandarmerii Wojskowej jest osłona działania wojsk. Realizacji tego nadrzędnego celu są podporządkowane rów-

no struktury organizacyjne, jak i ich dyslokacja adekwatnie do usytuowania jednostek wojskowych i garnizonów.

W skład struktury organizacyjnej Żandarmerii Wojskowej wchodzi:

- Komenda Główna ŻW;
- oddział ŻW;
- wydział ŻW;
- placówka ŻW.

Jednostki organizacyjne żandarmerii wykonują zadania należące do ich zakresu działania na obszarze objętym ich terytorialnym zasięgiem działania. W uzasadnionych przypadkach komendant główny Żandarmerii Wojskowej może rozkazać wykonywanie zadań należących do zakresu działania jednostki organizacyjnej Żandarmerii Wojskowej poza obszarem objętym jej terytorialnym zasięgiem działania. Jednostki organizacyjne żandarmerii wykonują zadania należące do ich zakresu działania na obszarach (w rejonach) prowadzenia działań bojowych, rozmieszczenia związków operacyjnych i taktycznych oraz na drogach ich przegrupowania i przemieszczania.

Ogólne zasady działań taktycznych wojsk lądowych i wykorzystanie w tych działaniach sił żandarmerii wojskowej zostały zawarte w kolejnych rozdziałach.

Niniejsze wydawnictwo powstało w wyniku konsultacji z doświadczonymi oficerami, pracującymi zarówno w Komendzie Głównej (plk dypl. Jerzy Pogorzelszyk), jak i w terenowych jednostkach organizacyjnych Żandarmerii Wojskowej (ppłk dypl. Lech Tobolewski) oraz byłymi oficerami żandarmerii (plk mgr Franciszek Szewc). Jest to kolejna publikacja ujmująca w bardzo skondensowanej formie problemy użycia żandarmerii w działaniach taktycznych. Autor, zdając sobie sprawę, że nie wszystkie problemy zostały w niej uwzględnione, a wiele przedstawiono bardzo skrótowo, jest otwarty na wszelkie sugestie dotyczące poszerzenia, uaktualnienia niniejszej publikacji. Jednocześnie należy nadmienić, że na tego typu publikacje istnieje duże zapotrzebowanie w jednostkach żandarmerii. Obecnie zachodzi w nich wiele przeobrażeń (dotyczących ich zadań i struktur) wynikających z nowej roli, w jakiej znalazły się nasze siły zbrojne z chwilą wejścia w struktury Sojuszu Północnoatlantyckiego.

1. HISTORIA ŻANDARMERII WOJSKOWEJ W POLSCE

Z chwilą powstania i zorganizowanego działania wojska, musiały również powstać formacje realizujące zadania związane z funkcjonowaniem wojska (przeciwdziałania defetyzmom, panice, kradzieży itp.). Po raz pierwszy z nazwą i formacją żandarmerii w wojsku polskim spotykamy się w okresie napoleońskim.

Słowo „żandarm” wywodzi się z języka francuskiego „gendarme” (gens d'armes) i dosłownie znaczy „ludzie uzbrojeni”. Słownik wyrazów obcych hasło „żandarmeria” definiuje w sposób następujący:

„Żandarmeria (fr. gendarmerie) 1. w wielu państwach europejskich w XIX i na początku XX w., oddziały policji pieszej lub konnej, zorganizowanej na wzór wojskowy, pełniące funkcję służby porządkowej i policji politycznej; 2. w wielu państwach od początku XIX w. doborowe oddziały pełniące służbę policyjną w wojsku”².

Podczas wyprawy na Rosję w 1812 roku, po wkroczeniu wojsk francuskich na Litwę, Napoleon wydał 1 lipca 1812 roku rozkaz o założeniu w każdej guberni litewskiej pułku żandarmerii. Cytowane poniżej fragmenty rozkazu organizacyjnego pozwalają na przedstawienie struktury, zadań i kompetencji tej formacji.

(...) Art. 9. W każdej guberni wileńskiej, grodzieńskiej, mińskiej i białostockiej utworzona będzie żandarmeria pod rozkazami pułkownika, który mieć będzie pod komendą swoją w guberni wileńskiej i mińskiej po dwóch, a grodzieńskiej i białostockiej po jednym szefie szwadronu. W każdym powiecie znajdować się ma po 1 kompanii żandarmów, a każda kompania ma liczyć 107 głów.

(...) Art. 11. Oficerowie, podoficerowie i ochotnicy żandarmerii będą wzięci spośród szlachty powiatu. Nikt nie będzie mógł wymówić się od tego.

Art. 12. Mundur żandarma będzie kroju polskiego.

² Słownik wyrazów obcych, pod. red. J. Tokarskiego, Warszawa 1971, s. 816.

Art. 15. Żandarmeria odbywać będzie służbę policyjną, dawać pomoc władzom cywilnym, aresztować zbiegów, włóczęgów i maruderów do jakiegokolwiek bądź armii należących”³.

Księstwo Warszawskie nie zostało wówczas objęte tym rozkazem i dopiero po kilku miesiącach, gdy zmieniła się sytuacja na froncie francusko-rosyjskim, postanowiono przystąpić do powołania i zorganizowania żandarmerii także na tym terenie. 27 listopada 1812 roku prefekt departamentu Warszawy wydał odezwę, w której nakazał między innymi: „(...) urządzić Kompanię Żandarmerii Konnej departamentowej (...)”⁴. Z zastosowanych przy doborze kryteriów w sposób jednoznaczny wynikało, że żandarmeria z chwilą pełnego jej sformowania stałaby się wojskiem elitarnym, znacznie odbiegającym poziomem od innych rodzajów wojsk.

Organizowaną żandarmerię charakteryzowały trzy podstawowe cechy:

- milicyjność;
- zależność od władz cywilnych;
- decentralizacja.

Kompetencje i zakres działania były zgodne z przeznaczeniem tego rodzaju formacji, polegały bowiem na służbie wojenno-policyjnej, a w szczególności na eskortowaniu transportów, egzekwowaniu podatków i rekwizycjach, na zapobieganiu nadużyciom poszczególnych komend wojskowych, śledzeniu włóczęgów, ludzi naruszających porządek prawny, wyłapywaniu zbiegów itp.⁵

W Księstwie Warszawskim – podobnie jak na Litwie – organizacja żandarmerii nigdy nie została doprowadzona do końca. W trzech departamentach: łomżyńskim, lubelskim i siedleckim, nie zdołano jej w ogóle zorganizować, a w pozostałych proces ten nie został zakończony⁶.

³ Por. B. Gembarzewski, *Wojsko Polskie 1815 – 1850*, Warszawa 1990.

⁴ F. Szewc, *Rola i miejsce żandarmerii wojskowej w procesie kształtowania dyscypliny w siłach zbrojnych*, AON, Warszawa 1992, s. 10.

⁵ Por. B. Gembarzewski, *Wojsko...*, wyd. cyt., s. 136.

⁶ F. Szewc, *Rola i miejsce...*, wyd. cyt., s. 10.

Według sprawozdań prefektów z początku 1814 r. żandarmeria istniała wówczas w czterech departamentach, a jej stan ilościowy był następujący⁷:

- departament warszawski – 56 ludzi, 25 koni;
- departament kaliski – 80 ludzi z końmi;
- departament krakowski – 7 ludzi z końmi;
- departament radomski – 15 ludzi z końmi.

ŻANDARMERIA KRÓLESTWA POLSKIEGO

Władza Królestwa Polskiego w 1815 roku uznała żandarmerię za formację pożyteczną i postanowiła nie tylko ją utrzymać, ale w dalszym ciągu rozwijać i doskonalić.

W Komisji Rządowej Spraw Wewnętrznych i Policji opracowano projekt zachowujący element zależności żandarmerii od władz cywilnych, który po zatwierdzeniu przez namiestnika cara został wprowadzony do realizacji dekretem Aleksandra I z 17 października 1816 roku⁸.

Pierwszym dowódcą żandarmerii został mianowany pułkownik Stanisław Dulfus, były podwładny gen. A. Roźnieckiego.

Bezpośrednio po wybuchu powstania listopadowego korpus żandarmerii przestał realizować swe zadania wynikające z dekretu z 1816 roku.

W grudniu 1830 roku Rząd Narodowy zarządził pod Warszawą koncentrację pododdziałów żandarmerii stacjonujących w różnych częściach kraju. Po reorganizacji w lutym 1831 roku utworzony został na ich bazie Dywizjon Karabinierów Konnych.

W wojskach powstańczych w wyniku nieumyślnego przebiegu działań wojennych nasiliły się dezercje, samowola dowódców, grabieże. W dowództwie powstania nastąpił przełom w ocenie przydatności żandarmerii, gdyż jasne się stało, że nie można wyrzec się instytucji policyjno-wojskowej z tych jedynie względów, że uprzednio wykonywała ona swe zadania pod rozkazami obecnego przeciwnika i w efek-

⁷ Por. B. Gembarzewski, *Wojsko...*, wyd. cyt., s. 138.

⁸ Tamże, s. 178.

cie w danej chwili była instytucją niepopularną⁹. W związku z powyższym ponownie – tym razem pod nazwą Straży Polowej – powołano ją do życia. Ze względu na krótki okres swego istnienia Straż nie odegrała istotnej roli w historii żandarmerii.

Po upadku powstania władze rosyjskie stanęły znowu wobec problemu utworzenia żandarmerii w de facto okupowanym kraju. W rezultacie funkcjonuje ona do grudnia 1866 roku jako 3 Okręg Korpusu Żandarmów, od grudnia zaś zmienia nazwę na Okręg Warszawski, tracąc część swej samodzielności, by w 1896 roku Okręg został całkowicie pozbawiony swej odrębności i podporządkowany pomocnikowi gubernatora dla spraw policji. Ten stan rzeczy utrzymał się do upadku rządów rosyjskich w Polsce.

Równolegle do działań powołujących żandarmerię pod zaborem rosyjskim tworzono ją w Wolnym Mieście Krakowie. Pod względem zadań i sposobu działania nie różniła się ona w istotny sposób od uprzednio omawianej. W różnych strukturach funkcjonowała od maja 1815 roku do grudnia 1850 roku, kiedy to została zastąpiona oddziałami żandarmerii austriackiej¹⁰.

Mówiąc o historii żandarmerii, należy również wspomnieć o żandarmach wieszających i żandarmach sztyletnikach¹¹ (niechlubne karty historii żandarmerii) w powstaniu styczniowym. Po upadku powstania do 1914 roku brakuje jakichkolwiek danych o istnieniu zorganizowanych jednostek żandarmerii lub innych formacjach pełniących ich funkcje.

ŻANDARMERIA W LATACH 1914 – 1939

Do idei jej organizowania powrócił w przededniu I wojny światowej Józef Piłsudski. Pierwszą jednostką żandarmerii powołaną do życia jego rozkazem był oddział dowodzony przez Kostka Biernackiego. Zaczął on swą działalność zaraz po przybyciu Oddziału Związku

⁹ Por. M. Kukiel, *Z dziejów organizacji Wojska Polskiego*, CBW.

¹⁰ Por. B. Namysłowski, *Milicja Wolnego Miasta Krakowa 1815 – 1846*, CBW.

¹¹ Por. J. Grabieć, *Powstanie styczniowe 1863 – 64*, CBW.

Strzeleckiego i Drużyn Strzeleckich do Kielc, czyli po 25 sierpnia 1914 roku. W grudniu tego roku został jednak w okolicach Nowego Sącza rozwiązany¹².

W Legionach Polskich formujących się w zaborze austriackim organizowanie oddziałów żandarmerii równocześnie z oddziałami wojska było konieczne z dwóch względów: po pierwsze istniała w tym czasie konieczność prowadzenia działalności wojskowo-policyjnej; po drugie dążono do przeciwstawienia się (wyprzedzenia) przewidywanemu przydziałowi oddziałów żandarmerii austriackiej do tworzących się formacji legionowych (w rezultacie Austriacy przydzielili do Komendy Legionów tylko jednego wachmistrza i trzech żandarmów jako posterunek).

Oddziały żandarmerii w Legionach początkowo nie miały jednolitego naczelnego dowództwa, lecz były zależne służbowo i personalnie od dowódców jednostek, przy których były formowane. Ich zjednoczenie nastąpiło po kryzysie przysięgowym w I Brygadzie w 1916 roku. W grudniu 1916 roku Legiony zostają przemieszczone do Kongresówki, a cała żandarmeria zostaje zgrupowana w Warszawie i okolicach. Przyjęto wówczas nazwę Żandarmerii Polowej Wojska Polskiego, określono jej cel i program działalności służbowej¹³.

Latem 1917 roku nastąpił podział żandarmerii na dwa ugrupowania, jedno podlegało Polskiemu Korpusowi Posiłkowemu, drugie zaś Polskiej Sile Zbrojnej.

W dużo trudniejszych warunkach (a przez to i w znacznie mniejszym zakresie) przebiegało tworzenie żandarmerii przy formacjach polskich po stronie rosyjskiej (Legion Puławski, Korpus Dowbora-Muśnickiego).

Po 1921 roku instytucja ta funkcjonowała jako Wydział Żandarmerii w Departamencie Piechoty Ministerstwa Spraw Wojskowych. Zadania swe realizowała w oparciu o rozkazy przełożonych oraz przepisy obowiązujące uprzednio w poszczególnych formacjach, jako że mimo różnic nie wykluczały się one wzajemnie. Ujednolicenie zadań stano-

¹² Por. *Statut Zasadniczy i instrukcja Żandarmerii Polowej Legionów Polskich z 1914*, CAW.

¹³ Tamże.

wała zatwierdzona w 1927 roku przez Ministerstwo Spraw Wojskowych – Instrukcja Żandarmerji¹⁴.

Prawną podstawę działania Korpusu Żandarmerii dał dekret prezydenta RP z dnia 12 grudnia 1930 roku. Artykuł 1 tego dekretu stanowił¹⁵:

„Żandarmerja jest organem wojskowym przeznaczonym do utrzymania bezpieczeństwa, spokoju i porządku publicznego w stosunku do osób podlegających orzecznictwu sądów wojskowych, tudzież osób, co do których ingerencja władz i organów wojskowych w myśl obowiązujących przepisów jest dopuszczalna. W sprawach ww. Żandarmerja podlega władzom wojskowym”.

Do momentu wybuchu II wojny światowej żandarmeria realizowała zadania przewidziane dekretem, we wrześniu 1939 roku chlubnie zapisała się w obronie Warszawy¹⁶.

ŻANDARMERIA W OKRESIE II WOJNY ŚWIATOWEJ

Powstały w listopadzie 1939 roku w Paryżu 6 pluton żandarmerii pełnił służbę ochronną przy Sztabie Naczelnego Wodza, na dworcach kolejowych, służbę patrolową na terenie Paryża, współpracował z Sądem Polowym Nr 1, prowadził dochodzenia na terenie obozów WP we Francji oraz w bazach lotniczych. W czerwcu 1940 roku wraz ze świeżo powstałym 2 plutonem został ewakuowany do Wielkiej Brytanii.

W kwietniu 1940 roku w tworzącej się Brygadzie Strzelców Karpackich powstają załążki żandarmerii, które rozwijają się ze strukturami Brygady i razem z nią przechodzą cały szlak bojowy.

W marcu 1942 roku SBSK została wycofana z frontu i w Palestynie nastąpiło połączenie się z wojskami przybyłymi ze Związku Radzieckiego. Niezbyt licznych żandarmów wsparła kadra oficerska i szeregowi, którzy nie zginęli w obozach zagłady (np. prawie cała

¹⁴ Instrukcja Żandarmerji, Warszawa 1927, s. 2.

¹⁵ Dziennik Urzędowy RP nr 2/51, poz. 6.

¹⁶ Por. T. Tomaszewski, *Byłem szefem obrony Warszawy w 1939 r.*, Londyn 1961.

obsada oficerska Centrum Wyszkożenia Żandarmerii z Grudziądza po 17 września 1939 roku dostała się do niewoli sowieckiej i zginęła w Katyńiu)¹⁷.

W składzie 2 Korpusu pododdziały żandarmerii biorą udział w operacji nad Sangro w lutym 1944 roku. Następnie przejmują od brytyjskiej Military Police regulację ruchu, równocześnie rozpoznając i znakując drogi w pasie przyfrontowym oraz pełniąc służbę ochronną dowództw brygad i dywizji. Pododdziały żandarmerii współpracują również z Sekcją Bezpieczeństwa, zwalczając dywersję na tyłach oddziałów polskich.

W bitwie pod Monte Cassino w kwietniu tego roku polscy żandarmi przejmują od Brytyjczyków kontrolę sieci dróg, opracowująienne tabele marszu i koordynują ruch w tym rejonie. Po bitwie organizują ruch kolumn.

Powstałe w 1942 roku Zgrupowanie Żandarmerii 3 Dywizji Strzelców Karpackich wykonywało podobne zadania.

W zbliżony sposób i podobnej treści zadania wykonywały pozostałe pododdziały polskiej żandarmerii działające w strukturach Polskich Sił Zbrojnych walczących na froncie zachodnim. W konspiracji służbę żandarmerii AK zorganizowano z nielicznych oficerów tej formacji, którzy po klęsce wrześniowej pozostali w kraju. Ze wspomnień szefa Bezpieczeństwa i Żandarmerii¹⁸ wynika, że również w konspiracji realizowała ona zadania typowe dla tego rodzaju służby zmodyfikowane pod wpływem konkretnej sytuacji. Między innymi organizowała ochronę gen. Grota-Roweckiego (z wyjątkiem lokalu przy ul. Spiskiej, gdzie został on aresztowany – lokalu tego ochrona nie znała), ochronę bierną sztabów (tzw. Mała Ochronka – harcerze z 64 i 94 drużyny), dokonywała włamań do zdekonspirowanych lokali, by opróżniać skrytki z kompromitującego materiału, odpowiadała za ochronę kasy AK, wykonywała też szereg innych zadań wynikających z konkretnej sytuacji.

¹⁷ Por. W. Wierzbicki, *Przyczynki do historii żandarmerii odrodzonego Wojska Polskiego*, Londyn 1990.

¹⁸ Por. List W. Drzymulskiego do prezesa SPK nr 106 „ŻANDARM” w Londynie, 18.02.1970 r.

Po zakończeniu II wojny światowej polska żandarmeria wojskowa na zachodzie działała w oddziałach wartowniczych w Niemczech (do 1948 roku) i w Polskim Korpusie Przysposobienia i Rozmieszczenia w Wielkiej Brytanii (do marca 1949 roku). Autor nie dotarł do danych o istnieniu pododdziału polskiej żandarmerii w Wojsku Polskim działającego wspólnie z Armią Radziecką. W latach 1957 – 1990 zadania żandarmerii wojskowej były realizowane przez wyraźnie wyodrębniony w Wojskowej Służbie Wewnętrznej pion prewencji, a zakres działania tego pionu – mimo różnic strukturalnych – pokrywał się z zakresem działania utworzonej w 1990 roku Żandarmerii Wojskowej.

Z przedstawionego zarysu historycznego żandarmerii i realizowanych przez nią zadań wynika, że zawsze w wojsku musiały funkcjonować wyodrębnione formacje wykonujące zadania policyjne lub działania tego rodzaju musiały być prowadzone przez dowódców wojskowych. Natomiast zadania realizowane przez żandarmerię w całym okresie jej istnienia ulegały modyfikacjom, były dopasowywane do bieżących potrzeb, lecz w swej istocie nie ulegały zasadniczym zmianom.

Można zatem stwierdzić, że mimo swej niepopularności wynikającej z realizowanych zadań działalność żandarmerii spełnia istotną rolę wychowawczą i dyscyplinującą w stosunku do osób znajdujących się w zakresie jej działania.

2. DOKUMENTY NORMUJĄCE SPOSÓB POSTĘPOWANIA ŻANDARMERII WOJSKOWEJ W RAMACH NATO

W państwach członkowskich NATO obowiązują porozumienia normalizacyjne regulujące różne aspekty funkcjonowania sił zbrojnych. Są to tzw. STANAG-i (akty prawa wewnętrznego), które po ewentualnej ratyfikacji przez określone państwo zostają wprowadzone do użytku w siłach zbrojnych, normują zasady i procedury postępowania podczas realizacji określonych zadań. Państwo przed ratyfikacją STANAG-u dokonuje jego analizy pod kątem zgodności z własnym prawem, decyduje, w jakiej części takie porozumienie przyjąć, a w jakiej odrzucić, jakie zmiany przeprowadzić w prawie wewnętrznym, by możliwa była jego ratyfikacja.

W Polsce procedurą ratyfikacji STANAG-ów kieruje Wojskowa Komisja Normalizacyjna MON za pośrednictwem Biura Służby Normalizacyjnej MON.

Praktyka wskazuje, że aspekty bezpieczeństwa i porządku nie są z zasady regulowane STANAG-ami. Teoria i praktyka prawna NATO pozostawia to umowie NATO – SOFA¹⁹, regulacjom dwustronnym lub wielostronnym i prawu wewnętrznemu poszczególnych członków. Niemniej jednak istnieją porozumienia standaryzacyjne regulujące pewne problemy z zakresu bezpieczeństwa i porządku, dotyczą one:

1. Wspólnej Żandarmerii Wojskowej Military Police (MP) NATO – STANAG 2085

Wspólna Żandarmeria Wojskowa NATO działa w imieniu dowódcy powołanego w ramach struktur NATO, gdy na terytorium któregoś z państw członkowskich stacjonują lub przemieszczają się siły zbrojne jednego lub więcej państw NATO. Dowódca NATO mający pod kontrolą wspólną Żandarmerię Wojskową NATO odpowiada za jej użycie

¹⁹ Art. VII pkt 10a NATO – SOFA.

zgodnie z prawem państwa gospodarza i stosownych umów dwustronnych, o ile takie zostały zawarte. Na szefa wspólnej Żandarmerii Wojskowej NATO wyznaczony jest z zasady członek Żandarmerii Wojskowej państwa gospodarza.

Kompetencje funkcjonariuszy wspólnej Żandarmerii Wojskowej NATO:

- należący do państwa gościa wykonują swe obowiązki w stosunku do osób podległych prawu wojskowemu swego państwa;
- należący do sił państwa gospodarza wykonują swe obowiązki w stosunku do osób podległych prawu wojskowemu swego państwa;
- należący do dowolnych sił – wobec osób z państwa innego niż własne tylko w granicach swego terytorium, poza tym terytorium tylko dla zapewnienia porządku w granicach obozu wojskowego.

Zadania wspólnej Żandarmerii Wojskowej (MP) NATO:

- a) utrzymanie porządku i dyscypliny wojskowej przez:
 - wystawienie patroli;
 - prowadzenie dochodzeń zgodnie z prawem krajowym;
 - kontrolę ruchu kołowego;
- b) ochrona personelu wojskowego wysokich stopni;
- c) ochrona ośrodków operacyjnych i materiałów tajnych;
- d) utrzymanie porządku i dyscypliny poza obszarem stacjonowania przez:
 - poszukiwanie żołnierzy nieobecnych bez pozwolenia, zgodnie z prawem państwa gospodarza;
 - udział w zatrzymaniu i transporcie osób, które oddaliły się z jednostek.

2. Kontroli i powrotu osób, które oddaliły się od swych jednostek – STANAG 2067

Celem porozumienia jest określenie sposobów postępowania z osobami należącymi do sił zbrojnych jednego państwa NATO, które oddaliły się z jednostek, przez siły innego państwa.

Porozumienie określa:

- definicję osoby, która się oddaliła bez pozwolenia;
- kategorie osób, które się oddaliły;
- zasady ustanawiania kontroli tych osób;
- zasady postępowania z tymi osobami i udzielenie im pomocy.

3. Wspólnego badania wypadków na morzu – STANAG 1179

Przedmiotem porozumienia jest określenie procedur przy prowadzeniu badań wypadków na morzu, ustalenie faktów, wyciągnięcie wniosków co do przyczyn wypadków, wydanie wytycznych celem zapobieżenia powtórzenia się tego zdarzenia. Do badań wypadków na morzu, główny dowódca NATO lub podporządkowani mu dowódcy powołują wspólną Komisję Badań.

Porozumienie określa ponadto:

- zasady pracy Wspólnej Komisji i Komisji Badań poszczególnych państw;
- zasady współpracy Komisji Badań poszczególnych państw na forum Wspólnej Komisji;
- zasady przedstawiania raportów Komisji resortom obrony poszczególnych państw;
- zasady podziału kosztów.

4. Badania oraz sprawozdawczości z badania wypadków (prześlank wypadków) dotyczących statków powietrznych i pocisków raketowych – STANAG 3531

STANAG określa sposoby postępowania w przypadku zaistnienia wypadków statków powietrznych i pocisków raketowych. Interesujące są szczególnie kwestie obowiązków **państwa gospodarza**, na którego terytorium miał miejsce wypadek (kraj zdarzenia).

Kraj ten odpowiada za przeprowadzenie badań i ma obowiązek:

- powiadomienia krajów zamieszanych w wypadek;
- zaproszenia przedstawicieli kraju, z którego pochodzi uszkodzony lub zniszczony statek;
- wysłania grupy badawczej.

5. Ruchu drogowego wojskowych pojazdów mechanicznych

Porozumienia dotyczące powyższego obszaru zainteresowań ujęto w następujących STANAG-ach:

- STANAG 2025 – podstawowe wojskowe przepisy ruchu drogowego;
- STANAG 2026 – rozkaz podróży NATO;
- STANAG 2041 – rozkazy operacyjne, tabele i wykresy dla ruchu drogowego;

- STANAG 2074 – trasy wojskowe i sieci tras (dróg);
- STANAG 2154 – przepisy ruchu drogowego dla wojskowych pojazdów mechanicznych;
- STANAG 2155 – dokumenty ruchu drogowego;
- STANAG 2176 – procedury wojskowego ruchu drogowego oraz granice państwowe.

WYMAGANIA W ZAKRESIE BEZPIECZEŃSTWA I PORZĄDKU PUBLICZNEGO ZAWARTE W UMOWACH I INNYCH DOKUMENTACH NATO

Zasadnicze kwestie dotyczące bezpieczeństwa i porządku normują postanowienia umowy NATO – SOFA, w której została określona jurysdykcja w sprawach karnych i cywilnych nad siłami zbrojnymi państwa wysyłającego na terytorium państwa przyjmującego.

1. Przekraczanie granicy państwa przyjmującego:

a) członkowie sił zbrojnych nie podlegają przepisom paszportowym i wizowym, kontroli organów imigracyjnych oraz przepisom dotyczącym rejestracji i kontroli cudzoziemców;

b) przekroczenie granicy państwa przez członków sił zbrojnych i ich rodziny odbywa się na podstawie dokumentu tożsamości wystawionego przez państwo wysyłające oraz indywidualnego lub zbiorowego rozkazu wyjazdu. Dokumentem tożsamości może być również paszport ze stosownym wpisem;

c) przekraczanie granicy przez regularne oddziały (formacje) sił zbrojnych odbywa się w umundurowaniu.

2. Przemieszczanie się wojsk państwa (państw) wysyłającego:

a) wojska państwa wysyłającego na terytorium państwa przyjmującego przemieszczać się będą drogą lądową, powietrzną i morską;

b) najczęstszym sposobem przemieszczania wojsk na terytorium państwa przyjmującego będzie ruch kołowy i kolejowy;

c) ruch wojsk obcych na terytorium państwa przyjmującego odbywa się zgodnie z obowiązującymi przepisami państwa gospodarza;

d) art. IV NATO – SOFA określa zasady, na jakich państwo przyjmujące uznaje zezwolenie na prowadzenie pojazdów mechanicznych wydane przez państwa wysyłające bądź na jakich wystawia swoje własne zezwolenia na kierowanie takimi pojazdami;

e) pojazdy służbowe sił zbrojnych lub ich personelu cywilnego obok numerów rejestracyjnych powinny posiadać również widoczny znak swojego państwa;

f) zgodnie z zasadami HNS państwo gospodarz powinno zapewnić swobodę przegrupowania do rejonu operacji, czyli zorganizować kierowanie ruchem i ochronę;

g) inne szczegółowe wymogi zostały określone w stosownych STANAG-ach, zawarte w nich treści (częściowe lub pełne) mogą być wprowadzone po ratyfikacji przez Polskę.

3. Jurysdykcja karna i dyscyplinarna związana ze stacjonowaniem (działaniem) obcych sił zbrojnych na terytorium państwa przyjmującego:

a) organy wojskowe państwa wysyłającego są uprawnione do wykonywania na terytorium państwa przyjmującego jurysdykcji karnej i dyscyplinarnej, określonej na mocy przepisów prawa państwa wysyłającego wobec wszystkich osób, które podlegają prawu wojskowemu tego państwa;

b) organy państwa przyjmującego sprawują jurysdykcję w odniesieniu do przestępstw popełnionych na terytorium państwa przyjmującego i karalnych zgodnie z jego prawem;

c) umowa w art. VII ust. 2a określa przypadki, kiedy państwo przyjmujące lub państwo wysyłające sprawują wyłączną jurysdykcję, natomiast art. VII ust. 3 określa zasady mające zastosowanie w sytuacjach, gdy prawo sprawowania jurysdykcji jest zbieżne;

d) artykuł VII w ust. 5, 6 określa wzajemne (stron) wymogi czynności procesowych, przy których państwa współdziałają w sprawowaniu jurysdykcji i udzielaniu sobie pomocy.

4. Wspólne organa ścigania – dotyczy to głównie Military Police (MP) lub Żandarmerii Wojskowej.

Wspólna MP (ŻW) powoływana jest w ramach struktur NATO, gdy na terytorium któregoś z państw członkowskich stacjonują, działają

siły zbrojne jednego lub więcej państw. Kompetencje i zadania zostały przedstawione wcześniej.

5. Roszczenia cywilnoprawne:

a) strony zrzekają się wszelkich roszczeń przeciwko sobie w odniesieniu do szkód w mieniu, jeżeli szkoda powstała podczas wykonywania obowiązków służbowych w ramach Traktatu lub spowodowana użyciem pojazdu;

b) w kwestii orzekania o odpowiedzialności za szkody i ich rozmiary (zgodnie z art. VII ust. 2a) ma zastosowanie specjalna procedura;

c) strony zrzekają się wszelkich roszczeń przeciwko sobie z tytułu zranienia lub śmierci członka ich sił zbrojnych, jeżeli nastąpiło to podczas pełnienia służby;

d) szczegółowy tryb zaspakajania roszczeń określony jest w ust. 5 art. VIII.

6. Kwestie celne:

a) członkowie sił zbrojnych lub personelu cywilnego i członkowie ich rodzin podlegają przepisom celnym państwa przyjmującego;

b) organy celne państwa przyjmującego są uprawnione do przeprowadzania kontroli osobistej oraz inspekcji bagażu i pojazdów tych osób;

c) umowa wprowadza obowiązek udzielania wzajemnej pomocy w prowadzeniu postępowań celnych;

d) z płacenia jakichkolwiek podatków bezpośrednich, ceł oraz ograniczeń w zakresie transferu środków finansowych zwolniona jest organizacja Traktatu Północnoatlantyckiego na mocy umowy dotyczącej statusu przedstawicieli narodowych i personelu międzynarodowego.

7. Immunitety i przywileje:

a) na mocy ww. umowy Organizacja Traktatu Północnoatlantyckiego, jej Rada i organy pomocnicze posiadają osobowość prawną, jej własność objęta jest immunitetem sądowym, a jej pomieszczenia, archiwa i dokumentacja są nienaruszalne;

b) immunitety i przywileje przyznawane są przedstawicielom państw sygnatariuszy oraz personelowi międzynarodowemu organizacji (podobnie jak immunitety i przywileje dyplomatyczne).

8. Ochrona tajemnicy wynalazków dotyczących obronności:

a) każdy rząd (członek NATO) zobowiązany jest zachować tajemnicę odnośnie do wynalazku, na który otrzymał wniosek patentowy.

9. Ochrona informacji:

a) strony zobowiązują się do ochrony i zabezpieczenia informacji tzw. klasyfikowanej powstałej w NATO lub przekazanej do NATO, do niewykorzystywania sklasyfikowanej informacji do innych celów niż te, które określa Traktat Północnoatlantycki;

b) strony mają powołać narodowy organ bezpieczeństwa;

c) państwa strony mają obowiązek dokonywania stosownego sprawdzania osób mogących mieć dostęp do informacji klasyfikowanej.

10. Przekazywanie informacji technicznych dla celów obronnych:

a) państwa i organa NATO będące odbiorcami takiej informacji są zobowiązane do jej ochrony;

b) w przypadku gdy właściciel informacji technicznej, która została przekazana w celach obronnych, poniesie szkodę, odbiorca zobowiązany jest wobec niego do odszkodowania.

11. Zapewnienie bezpieczeństwa i porządku publicznego w ramach realizacji zadań wsparcia ze strony państwa goszczącego (gospodarza):

a) działania porządkowo-ochronne:

– transportów, rozdziału środków zaopatrzenia;

– transportów stanów osobowych;

– podczas korzystania przez wojska obce z obiektów i urządzeń infrastruktury;

– w rejonach rozmieszczenia i działania wojsk;

b) zabezpieczenia komunikacyjne, w tym kierowanie ruchem wojsk i regulacja ruchu:

– transportów wojskowych, w tym żołnierzy i środków zaopatrzenia.

3. OGÓLNE ZASADY UŻYCIA ŻANDARMERII WOJSKOWEJ W DZIAŁANIACH WOJSK LĄDOWYCH

Jednostki organizacyjne żandarmerii w czasie wojny działają na obszarze objętym terytorialnym zasięgiem ich działania i w zasadzie nie opuszczają miejsc stałej dyslokacji (MSD). Mogą opuścić miejsce stałej dyslokacji w przypadku: otrzymania rozkazu o przemieszczeniu całości sił i środków do innego rejonu (miejsca), od przełożonego komendanta żandarmerii, otrzymania polecenia opuszczenia MSD od dowódcy garnizonu, dowódcy obrony danego obszaru, dowódcy wojsk operacyjnych prowadzących działania na tym obszarze, w przypadku zagrożenia zajęciem go przez przeciwnika lub gdy względy obrony obszaru tego wymagają i w wyniku zaistnienia konkretnej sytuacji, a działanie przeciwnika jest takie, że zaistnieje bezpośrednie zagrożenie zniszczenia jednostki ŻW lub dostania się jej stanu osobowego do niewoli. O każdym fakcie opuszczenia MSD komendant jednostki organizacyjnej żandarmerii melduje swojemu przełożonemu.

Jednostka żandarmerii, która otrzymała polecenie przemieszczenia się poza MSD, może: wykonywać swoje zadania w obszarze objętym jej terytorialnym zasięgiem działania; z nowo wyznaczonego MSD wykonywać zadania samodzielnie w wyznaczonym jej nowym obszarze odpowiedzialności; przejść w podporządkowanie komendanta jednostki ŻW, na którego obszar odpowiedzialności została przemieszczona; zostać użyta do wzmocnienia jednostek żandarmerii, będących na obszarze prowadzonych działań bojowych.

W razie potrzeby wynikającej na danym obszarze lub z innych względów jednostka organizacyjna żandarmerii może otrzymać zadania przejścia do działań nieregularnych w terenie zajęтым przez przeciwnika. Decyzję taką podejmuje komendant główny Żandarmerii Wojskowej lub w wyjątkowych wypadkach komendant oddziału Żandarmerii Wojskowej.

W sytuacji gdy na obszarze objętym terytorialnym zasięgiem działania jednostki żandarmerii prowadzone są działania taktyczne przez wojska operacyjne, jednostka ta powinna, w miarę posiadanych sił i środków, realizować takie zadania, jak:

1. Ciągłe prowadzenie rozpoznania sytuacji na obszarze swojego działania.

2. Przeciwdziałanie naruszeniom dyscypliny wojskowej i porządku publicznego przez żołnierzy i osoby cywilne oraz skuteczne reagowanie na fakty tych naruszeń.

3. Organizowanie działań mających na celu zapobieganie popełnianiu przestępstw i wykroczeń przez żołnierzy i inne osoby, w stosunku do których żandarmeria swoje zadania wykonuje, przez wzmożone patrolowanie rejonów najbardziej zagrożonych tymi zjawiskami.

4. Współudział w konwojowaniu zatrzymanych i skazanych żołnierzy oraz osób cywilnych podległych jurysdykcji sądów wojskowych, przedmiotów i dokumentów, prowadzenie poszukiwań osób poszukiwanych przez wojskowe organy porządkowe (także osób powołanych do służby wojskowej, a nie zgłaszających się do jej odbycia).

5. Konwojowanie mienia wojskowego (głównie broni, amunicji i materiałów wybuchowych oraz chemicznych środków bojowych i dokumentów niejawnych).

6. Współudział w prowadzeniu działań przeciwdywersyjnych i przeciwdesantowych, a także przeciwdziałaniu aktom sabotażu i działaniom grup zbrojnego podziemia.

7. Organizowanie i prowadzenie kontroli ruchu drogowego pojazdów sił zbrojnych oraz cywilnych pojazdów samochodowych.

8. Współudział w kierowaniu ruchem wojsk przemieszczających się lub przegrupowujących dofrontowo, odfrontowo, rokadowo, jak też w ochronie obiektów wojskowych, opuszczonych przez wojska operacyjne, głównie przez patrolowanie zewnętrzne rejonów tych obiektów.

9. Wykrywanie przestępstw i wykroczeń popełnianych przez żołnierzy i inne osoby, ze szczególnym uwzględnieniem tych czynów przestępczych, które godzą w gotowość i zdolność bojową wojsk operacyjnych.

10. Współudział w ewakuowaniu ludności cywilnej z rejonu działań bojowych (także z rejonów zniszczeń wojennych i klęsk żywiołowych wywołanych działaniami wojennymi) oraz utrzymywaniu dróg przegrupowania i przemieszczania w celu zapewnienia wojskom operacyjnym swobody manewru.

11. Współdziałanie z dowódcami garnizonów i jednostek wojskowych, innymi wojskowymi i cywilnymi służbami porządkowymi oraz organami państwowymi i samorządowymi głównie w celu stworzenia wojskom operacyjnym jak najlepszych warunków do wykonywania zadań bojowych.

4. DZIAŁANIA ŻANDARMERII WOJSKOWEJ W CZASIE MOBILIZACYJNEGO ROZWIJANIA JEDNOSTEK

Żandarmeria wydzielonymi siłami i środkami zabezpiecza pod względem przewencyjnym i dochodzeniowo-śledczym proces mobilizacyjnego rozwinięcia tych wojsk operacyjnych, których czas osiągnięcia pełnej gotowości bojowej jest krótszy od czasu osiągnięcia tego stanu gotowości bojowej przez jednostki organizacyjne żandarmerii.

Żandarmeria wydzielonymi siłami i środkami współuczestniczy w zabezpieczaniu przewencyjnym. Zabezpiecza również pod względem dochodzeniowo-śledczym cały proces mobilizacyjnego rozwinięcia wojsk operacyjnych i instytucji wojskowych.

Zabezpieczenie przewencyjne i dochodzeniowo-śledcze mobilizacyjnego rozwinięcia wojsk na obszarze objętym terytorialnym zasięgiem działania jednostki organizacyjnej żandarmerii prowadzi się na podstawie uzgodnień z WSzW (RSzW), WKU, dowódcami garnizonów oraz jednostek mobilizujących i mobilizowanych, ujętych w planach działania w procesie osiągnięcia wyższych stanów gotowości bojowej, we współdziałaniu z policją.

Wydzielone siły żandarmerii prowadzą działania przewencyjne i dochodzeniowo-śledczego zabezpieczenia procesu mobilizacyjnego rozwinięcia wojsk szczególnie w rejonach, gdzie proces ten został zakłócony uderzeniami lotniczymi i raketowymi przeciwnika, działaniem grup dywersyjnych, sabotażowych i zbrojnego podziemia oraz bojkotem zarządzeń mobilizacyjnych.

Działania przewencyjne zabezpieczenia mobilizacyjnego rozwinięcia wojsk żandarmeria skupia na zewnętrznym zabezpieczeniu jednostek wojskowych rozwijających elementy bazy mobilizacyjnej. Jej rola polega na prowadzeniu:

- rozpoznania przewencyjnego, szczególnie w rejonach dogodnych do działania grup dywersyjno-rozpoznawczych, sabotażowych i zbrojnego podziemia;

– wzmożonych działań prewencyjnych w rejonach działania mobilizacji (MSD i alarmowych) oraz na drogach prowadzących do tych rejonów;

– poszukiwań dezertersów i osób powołanych do służby wojskowej, a nie zgłaszających się do jej odbycia, poszukiwań utraconej broni, bojowych środków pola walki i dokumentów niejawnych, głównie tych, których przejęcie przez przeciwnika może spowodować zakłócenie procesu mobilizacji lub negatywnie wpływać na gotowość (zdolność bojową wojsk) oraz przebieg przyszłych działań taktycznych;

– czynności profilaktycznych, szczególnie w jednostkach nowo formowanych;

– działań (wspólnie z innymi siłami) zmierzających do likwidacji grup dywersyjno-rozpoznawczych przeciwnika, sabotażowych i zbrojnego podziemia, ewakuacji ludności cywilnej z rejonów mobilizacyjnego rozwinęcia wojsk i dróg prowadzących do tych rejonów;

– innych zadań prewencyjnych wynikających z bieżącej oceny sytuacji, zapewniających sprawny przebieg mobilizacyjnego rozwinęcia wojsk.

W przypadku ogłoszenia powszechnej mobilizacji jednostki ŻW realizują w jej początkowym okresie zadania mobilizacyjne przez wydzielenie części sił do prowadzenia akcji kurierskiej, organizowanie punktów kontrolno-informacyjnych (PKI), punktów przyjęcia i wyposażenia (PPW), prowadzenie działań patrolowych.

5. DZIAŁANIA ŻANDARMERII WOJSKOWEJ W CZASIE PRZEMIESZCZANIA, PRZEBYWANIA WOJSK W REJONACH ROZMIESZCZANIA (ZEŚRODKOWANIA)

PRZEMIESZCZANIE

A. Zasady ogólne

Marsz to ruch wojsk po drogach i na przełaj do wyznaczonych rejonów lub rubieży. Marsz wykonywany jest w kolumnach marszowych, a kolumna marszowa to ugrupowanie wojsk na jednej drodze pod jednym dowództwem.

Dla usprawnienia marszu oddziału lub związku taktycznego kolumnę marszową można podzielić na grupy marszowe (zgrupowania taktyczne). Grupa marszowa nie powinna być większa niż ekwiwalentne siły wzmocnionego batalionu (batalionowego zgrupowania broni połączonych). Powinna być także zdolna, w razie potrzeby, do samodzielnego podjęcia walki z przeciwnikiem naziemnym i powietrznym. Między grupami marszowymi ustala się odległości mierzone w minutach, a między pojazdami wyrażone w metrach. Odległość między grupami marszowymi przy średniej prędkości 30 km/h nie powinna być większa niż 5 minut, a między pojazdami – nie większa niż 50 m. W uzasadnionych sytuacjach może nastąpić zwiększenie odległości między grupami marszowymi (pododdziałami) oraz między pojazdami, odstępy te określają dowódcy kolumn.

Prędkość marszu to średnia prędkość, z jaką powinny maszerować wojska bez uwzględniania przerw. Wojska maszerujące po dobrych drogach bez zakłóceń mogą osiągnąć prędkość 30 – 40 km/h. Kolumny (grupy) marszowe maszerują z prędkością maksymalną (możliwą do osiągnięcia w danych warunkach). Maszerującym wojskom wyznacza się drogi (drogę) lub pas marszu. Kolumna, a w jej

składzie grupy marszowe, maszeruje po jednej drodze. Oddziałowi wyznacza się dwie, a związkowi taktycznemu przynajmniej trzy drogi marszu. Wówczas z oddziału tworzy się kolumny marszowe na każdą drogę marszu.

Pas marszu wyznacza się związkowi taktycznemu i oddziałowi w trakcie wchodzenia do walki oraz gdy istnieją takie warunki. W celu sprawnego kierowania marszem na każdej drodze wyznacza się punkt wyjściowy oraz punkt zejścia z drogi, a także punkty wyrównania (meldunkowe). Wojskom maszerującym po kilku drogach wyznacza się linię wyjściową i linie wyrównania.

Podczas marszu organizuje się postoje i odpoczynki. Pierwszy postój jednogodzinny organizuje się po dwóch godzinach marszu, kolejne w miarę potrzeb. Po 5 – 6 godzinach marszu organizuje się postój dwugodzinny. Na postoju jednogodzinnym grupy marszowe (kolumny) zatrzymują się na drodze (poboczu) we wcześniej rozpoznanych miejscach, zachowując odległości między pojazdami i grupami marszowymi. Przeznacza się go dla kierowców i załóg na sprawdzenie stanu technicznego pojazdów. W czasie postoju dwugodzinnego kolumny i grupy marszowe mogą schodzić z dróg marszu do wyznaczonych i rozpoznanych rejonów, lecz muszą zachować gotowość do sprawnego wyjścia na drogi marszu. Postój ten wojska powinny wykorzystać na uzupełnienie środków materiałowych, przegląd pojazdów i uzbrojenia, spożycie posiłku oraz odpoczynek żołnierzy. Odpoczynek dzienny (nocny) organizuje się po marszu dobowym (10–12 godzinach marszu). Czas odpoczynku wykorzystuje się na regenerację sił żołnierzy, a także na uzupełnienie środków materiałowych i kontrolę techniczną pojazdów.

W celu zapewnienia terminowego wykonania marszu tworzy się ugrupowanie marszowe. Jego skład zależy od warunków wykonywania marszu oraz od przewidywanego sposobu wykorzystania wojsk po jego zakończeniu. Ugrupowanie to tworzą: oddział wydzielony (jeśli się go wysyła), ubezpieczenia marszowe, oddziały zabezpieczenia ruchu, kolumny sił głównych (grup marszowych) oraz kolumny jednostek logistycznych.

Oddział wydzielony maszeruje przed siłami głównymi, a jego zadaniem jest prowadzenie rozpoznania, uprzedzenie przeciwnika w opanowaniu dogodnych rubieży lub rejonów oraz utrzymanie ich do czasu podejścia sił głównych.

Ubezpieczenia marszowe organizuje się w celu zapewnienia płynności ruchu kolumn i grup marszowych po drogach oraz zapewnienia sprawnego wejścia maszerujących wojsk do walki w wypadku nieoczekiwanego zetknięcia się z przeciwnikiem, którego dysponowanymi siłami nie mogą pokonać. Kolumna marszowa (grupa marszowa) ubezpiecza się od czoła również wówczas, gdy znajdują się przed nią własne wojska.

Ze względu na kierunek wykonywania marsze mogą być dofrontowe, odfrontowe lub rokadowe. Stosownie do tego inna będzie rola organizowanych ubezpieczeń czołowych, bocznych i tylnych. W marszu dofrontowym najistotniejszą rolę będą spełniać ubezpieczenia czołowe (awangardy, szpice czołowe, patrole czołowe). Awangardy i szpice czołowe powinny być zdolne do rozbicia drobnych grup przeciwnika blokującego ruch kolumn po drogach. W wypadku napotkania przeważających sił powinny umożliwić maszerującym wojskom swobodę rozwinięcia i wejścia do walki.

W marszu odfrontowym czołową rolę spełniają ubezpieczenia tylne (ariergardy, szpice tylne). Siła i skład ubezpieczeń tylnych ma zapewnić ochronę maszerujących wojsk przed nacierającym przeciwnikiem. Zadanie to wykonują przez prowadzenie działań opóźniających na wybranych dogodnych rubieżach terenowych.

W marszu rokadowym szczególnego znaczenia nabierają ubezpieczenia boczne (oddział boczny, szpica lub patrol boczny). Mogą być wysyłane przez awangardę lub z kolumny sił głównych. Wykonują one okresowo marsz po drodze równoległej do drogi głównej, w odległości zapewniającej bezpieczeństwo maszerującym wojskom oraz dającej możliwość wsparcia ubezpieczeń przez środki znajdujące się w kolumnie sił głównych.

Na czele maszerujących wojsk lub niekiedy przed siłami głównymi organizuje i wysyła się oddziały zabezpieczenia ruchu (OZR). Zada-

niem ich jest utrzymanie płynności ruchu kolumn przez zapewnienie technicznej przekraczalności dróg marszu.

W kolumnie marszowej sił głównych wydziela się grupy marszowe lub kolumny pododdziałów. Kolumna marszowa powinna stanowić całość zdolną do samodzielnego działania.

Jednostki logistyczne powinny maszerować tak, aby zapewnić maszerującym wojskom ciągłe zaopatrzenie materiałowe i pomoc medyczną.

B. Przygotowanie marszu

Przygotowanie marszu poprzedza jego dokładna kalkulacja. Przydział dróg (drogi) lub pasa marszu jest podstawą do rozpoczęcia planowania i stawiania zadań wojskom. Podczas planowania należy uwzględnić możliwość zmiany kierunku marszu, kolejność grup marszowych, pododdziałów lub całych kolumn marszowych, a nawet konieczność przerywania marszu. Dlatego wzdłuż drogi (dróg) marszu należy ustalić rejony, które w razie potrzeby powinny być rozpoznane i wykorzystywane.

Do prawidłowego zaplanowania marszu niezbędne są informacje, które dowódca uzyskuje przez:

- terminowe rozpoznanie drogi marszu i miejsca przeznaczenia;
- współpracę zarówno z wojskami obrony terytorialnej, jak i kierownictwem systemu kierowania ruchem wojsk;
- meldunki od elementów rozpoznawczych, w których skład mogą być włączone elementy rozpoznawcze rodzajów wojsk, a zadania mogą obejmować sprawdzenie przejezdności dróg oraz prawidłowości ich oznaczenia. Podczas marszu wojsk używanie środków łączności na nadawanie musi być ograniczone.

C. Przebieg marszu

Maszerujące wojska powinny przekraczać punkt wyjściowy (linię wyjściową) bez zatrzymania się. Za dojście do punktu wyjściowego, formowanie kolumn i grup marszowych oraz za domarsz od punktów końcowych do celu marszu odpowiadają dowódcy grup (pododdziałów).

Na wojskowych drogach samochodowych pierwszeństwo przed ruchem cywilnym ma ruch kolumn wojskowych. Na pozostałych drogach utrudnienia wynikające z ruchu cywilnego powinny być rozwiązywane przez władze lokalne, a w wypadku powstania możliwości opóźnienia marszu – przez system kierowania ruchem wojsk. Wyprzedzanie kolumny przez inną kolumnę maszerującą po tej samej drodze może mieć miejsce w sytuacjach wyjątkowych. W takim wypadku wyprzedzana kolumna powinna się zatrzymać, umożliwiając bezpieczny manewr. Dopuszcza się także, w wyjątkowych sytuacjach, zamknięcie na pewien czas ruchu w kierunku przeciwnym i zezwolenie na marsz obok siebie dwóch kolumn. Bez zgody organizującego marsz niedopuszczalne jest zbaczanie z ustalonych dróg marszu oraz nieprzestrzeganie wyznaczonych terminów ich wykorzystania. O uzyskanej zgodzie należy powiadomić terytorialne organy kierowania ruchem wojsk.

Przeciwnika atakującego z powietrza maszerujące wojska odpierają własnymi siłami. Na polecenie dowódcy niektóre elementy ugrupowania marszowego mogą być dodatkowo osłaniane przez wojska obrony przeciwlotniczej. Wojska te mogą się przemieszczać w składzie osłanianych kolumn marszowych lub też być rozmieszczone wzdłuż określonych odcinków dróg marszu. Szczegółnej osłony wymagają wojska podczas postojów i odpoczynków. Aby przemieścić wojska obrony przeciwlotniczej, należy wykorzystać odstępy między grupami marszowymi i przerwy w marszu. Gdy wojska natrafiają na skażony odcinek terenu, należy niezwłocznie o tym zameldować przełożonemu i przystąpić do określenia rodzaju i rozmiarów skażenia. Kierujący marszem (dowódca kolumny lub grupy marszowej) decyduje, czy teren skażony przekroczyć z marszu czy obejść, czy też poczekać na dekontaminację dróg albo spadek mocy dawki promieniowania. W razie stwierdzenia skażenia przystępuje się do udzielania niezbędnej pomocy i decyduje, które pododdziały przerwą marsz, a które mogą go kontynuować. Teren skażony środkami chemicznymi i biologicznymi można przekraczać tylko w indywidualnych środkach ochrony przed skażeniami. Po zakończeniu marszu środki ochrony muszą być bezwzględnie odfakowane.

Zużyte w czasie marszu środki bojowe i materiałowe należy uzupełniać, wykorzystując wszelkie sprzyjające okoliczności. Niekiedy środki bojowe i materiałowe przewidziane dla maszerujących wojsk mogą być złożone wcześniej w zaplanowanych rejonach postoju lub w rejonie, do którego zmierzają wojska. W celu zapobieżenia zablokowania drogi marszu przez uszkodzone pojazdy, w składzie kolumny marszowej powinny się znajdować środki do holowania i usuwania takich pojazdów.

Jeśli sytuacja tego wymaga, to przemieszczanie może się odbywać w sposób mieszany: część wojsk wykonuje marsz, część wojsk jest przewożona transportem kolejowym, a czasami powietrznym. W takim wypadku pojazdy gąsienicowe powinny być przewożone transportem kolejowym.

D. Kierowanie ruchem wojsk

Wojskowa regulacja ruchu ma za zadanie utrzymanie płynności ruchu na drogach, po których przemieszczają się wojska. Organy kierowania ruchem wojsk obrony terytorialnej wspierają wojska operacyjne w zabezpieczeniu marszów i przewozów. W strefie działań bojowych najważniejszym rodzajem ruchu jest marsz. Potrzeby pola walki wymagają dokonania podziału dróg dla różnych użytkowników, w tym celu ustala się wojskowe drogi samochodowe i drogi dla ruchu cywilnego. W obszarze odpowiedzialności dywizji ruch wojsk odbywa się zgodnie z planem walki (operacji), uwzględniać jednak należy żywotne potrzeby ludności. W obszarze odpowiedzialności korpusu o przemieszczaniu się wojsk decyduje jego dowódca, uwzględnić jednak powinien potrzeby wojsk sprzymierzonych, narodowych wojsk obrony terytorialnej oraz potrzeby ludności cywilnej. Komendanci dróg związani są wytycznymi dowódcy korpusu w zakresie obciążenia poszczególnych dróg. Koordynują oni wojskowy ruch samochodowy i wspierają jego realizację.

W tyłowym obszarze działań bojowych za kierowanie ruchem odpowiedzialne są terytorialne organy dowodzenia, a przemieszczające się w tym obszarze wojska podlegają ustaleniom tych organów.

W marszu na znaczną odległość drogi dla przegrupowania związków taktycznych i oddziałów przygotowują i utrzymują siły operacyjnego szczebla dowodzenia. Niezależnie od wielkości sił operacyjnych każdy maszerujący oddział i związek taktyczny organizuje oddziały zabezpieczenia ruchu do bezpośredniego wsparcia inżynierskiego maszerujących kolumn. W zależności od stopnia zagrożenia uderzeniem sił lądowych przeciwnika oddziały zabezpieczenia ruchu mogą się znajdować w kolumnie ubezpieczeń marszowych lub przed siłami głównymi. Gdy nie istnieje zagrożenie ze strony przeciwnika, mogą być wcześniej wysłane na drogi marszu. Podczas niespodziewanej zmiany kierunku marszu z odwodu inżynierskiego tworzy się doraźny oddział zabezpieczenia ruchu i wysyła go na nową drogę marszu.

Wojskom operacyjnym przemieszczającym się na obszarze kraju osłonę przed uderzeniami z powietrza zapewniają środki sił powietrznych.

Ośłonę przeciwlotniczą wojsk w toku ich przemieszczania realizują oddziały i pododdziały przeciwlotnicze z tymczasowych stanowisk ogniowych, głównie podczas postojów, w rejonach odpoczynku i ześrodkowania oraz w czasie przeprawy przez przeszkody wodne, a także pokonywania przełęczy i pokonywania innych newralgicznych odcinków na drogach marszu.

Przemieszczanie oddziałów (pododdziałów) przeciwlotniczych będzie realizowane przeważnie w składzie osłanianych wojsk lub samodzielnie.

PRZEWOZY

Przewóz wojsk wraz z uzbrojeniem i sprzętem wojskowym oraz posiadanymi zapasami środków bojowych i materiałowych nazywamy przewozem operacyjnym. Przewozy operacyjne mogą być realizowane transportem kolejowym, powietrznym (samolotami i śmigłowcami), wodnym (śródlądowym, morskim). Na obszarze RP, ze względu na istniejące warunki komunikacyjne, najczęściej będzie stosowany trans-

port kolejowy, w ograniczonym zakresie transport powietrzny, a w bardzo ograniczonym transport wodny.

Przewozy operacyjne transportem powietrznym będą realizowane według zasad dotyczących desantów powietrznych. Ze względu na ograniczone możliwości przewozowe transportu powietrznego pododdziały mogą być przewożone z wyposażeniem indywidualnym żołnierzy lub lekkim uzbrojeniem. Przewozy transportem wodnym na obszarze RP są mało racjonalne. Natomiast infrastruktura komunikacji morskiej może być przydatna do wyładowania lub załadowania wojsk koalicyjnych.

Transport kolejowy jest racjonalny podczas przewozów wojsk na duże odległości. Jest skutecznym sposobem przemieszczania wojsk w okresie pokoju oraz podczas stopniowego rozwoju sytuacji kryzysowej. Zaletami transportu kolejowego są: oszczędność zużycia paliwa oraz przebiegu kilometrów przed kolejnym remontem, duża prędkość przewozu transportu operacyjnego, zapewnienie przewożonym żołnierzom dobrych warunków odpoczynku. Podczas dynamicznego lub agresywnego rozwoju sytuacji kryzysowej oraz w okresie wojny przewóz koleją powinien być stosowany jak najrzadziej, ze względu na łatwość wykrycia i możliwość opóźnienia przewozu przez lotnictwo, trudność zachowania struktur bojowych, zbyt małą gęstość linii kolejowej oraz brak ramp przystosowanych do załadowania i rozładowania, co w konsekwencji wydłuża proces przewozu wojsk. Przewozy operacyjne koleją powodują utratę zdolności bojowej przez nadrzędną jednostkę organizacyjną, a niekiedy i przez podstawowe struktury bojowe (batalion) z uwagi na ograniczone możliwości przewozowe (pociąg przewożący transport operacyjny składa się z nie więcej niż 30 wagonów).

Rejon załadowania (wyładowania) to obszar obejmujący kilka stacji załadowania (wyładowania). Stacja załadowania (wyładowania) to stacja kolejowa posiadająca jeden lub więcej punktów ładowania. Punkt ładowania to miejsce na stacji przy bocznicy lub przy głównym szlaku z urządzeniami do ładowania wojsk. Podczas załadowania, przewozu oraz wyładowania, w okresie zagrożenia militarnego, wojska muszą przestrzegać wszelkich zasad organizowania przedsię-

wzięć zabezpieczenia działań bojowych. Kolejność załadowania oraz skład transportów operacyjnych determinowane są przyszłym zadaniem.

Każdy transport operacyjny otrzymuje od wojskowego organu transportu oddzielny numer. W przypadku przewozu kilku transportów operacyjnych tym samym pociągiem wojskowy organ transportu wyznacza starszego komendantów transportu. W każdym transporcie operacyjnym dowódca samodzielnej jednostki organizacyjnej wyznacza osoby funkcyjne: komendanta transportu i jego zastępcę, pomocnika komendanta transportu ds. zabezpieczenia bojowego, pomocnika komendanta ds. logistyki, lekarza (sanitariusza) transportu, dowódców drużyn i zespołów specjalnych, starszych wagonów. Komendant transportu na każdą dobę przewozu wyznacza służbę wewnętrzną i wartowniczą transportu.

ROZMIESZCZANIE

A. Zasady ogólne

Rozmieszczanie to stacjonowanie wojsk w garnizonach oraz pobyt w rejonach ześrodkowania (wyjściowych, odpoczynku) z zachowaniem odpowiedniego stopnia (poziomu) gotowości bojowej.

Wojska rozmieszcza się w sposób umożliwiający zorganizowanie obrony i ochrony oraz wykonanie manewru. Nie rozmieszcza się wojsk w pobliżu obiektów, które mogą stanowić cele uderzeń przeciwnika. Teren przewidziany do rozmieszczania wojsk powinien umożliwiać maskowanie, zapewniać dogodne warunki odpoczynku wojsk, być bezpieczny pod względem sanitarnym i epidemiologicznym. Znajdować się tam powinna odpowiednia liczba dróg manewru. Wojska lądowe w rejonach ześrodkowania zachowują gotowość do odparcia napadu przeciwnika naziemnego i powietrznego oraz do szybkiego i skrytego opuszczenia rejonu.

Przed rozmieszczaniem wojsk w terenie, szczególnie w rejonach, które zajmował przeciwnik, przeprowadza się rozpoznanie w celu

wykrycia ewentualnych grup dywersyjno-rozpoznawczych, wykrycia i oznakowania zaminowanych i skażonych odcinków terenowych, określenia przydatności źródeł wody oraz możliwości wykorzystania innych zasobów terenowych. W celu wybrania (ustalenia) rejonów rozmieszczenia oddziałów (pododdziałów) oraz określenia ich przydatności wysyła się grupy rekonesansowe. W skład grup mogą wchodzić oficerowie sztabu, rodzajów wojsk i służb oraz przedstawiciele oddziałów (łącznicy z pododdziałów).

B. Przebywanie wojsk w rejonach

Związkowi taktycznemu (oddziałowi) wyznacza się główny i zapasowy rejon rozmieszczania. Zapasowych rejonów dla oddziałów nie wyznacza się wewnątrz głównego rejonu rozmieszczenia związku taktycznego. Oddziały (pododdziały) zajmują rejonu ześrodkowania sukcesywnie w miarę podchodzenia do nich. Niedopuszczalne jest zatrzymywanie kolumn na drogach w oczekiwaniu na wejście do rejonu. Wojska rozśrodkowują się w rejonie, przyjmując ugrupowanie stosownie do oczekujących je zadań.

Po wejściu wojsk do rejonu rozpoczyna się niezwłocznie rozbudowę fortyfikacyjną. Równolegle z budową obiektów fortyfikacyjnych rozbudowuje się system zapór inżynierskich i utrzymuje drogi manewru. Wszelkie prace i wykonywane obiekty dokładnie się maskuje. Wojska rozmieszcza się w pewnym oddaleniu od dróg marszu, w odległościach i odstępach zapewniających bezpieczeństwo i niewielkie prawdopodobieństwo strat w wypadku uderzeń rakietowych, lotnictwa, śmigłowców bojowych oraz artylerii przeciwnika. Oddział i pododdziały przeciwlotnicze rozwija się na obrzeżach rejonu ześrodkowania w stałej gotowości do odparcia środków napadu powietrznego przeciwnika. Stanowiska dowodzenia związku taktycznego (oddziału) rozwija się w rejonach zapewniających ciągłe dowodzenie oddziałami (pododdziałami) zarówno podczas ich przebywania w rejonie rozmieszczenia, jak i w czasie ich wymarszu z zajmowanego obszaru. Jednostki i urządzenia logistyczne rozmieszcza się w pobliżu dróg, zapewniając im obronę i ochronę. Łączność utrzymuje się

z oddziałami (pododdziałami) za pomocą ruchomych i przewodowych środków łączności. Praca środków radiowych jest dozwolona w wypadkach przekazywania sygnałów powiadamiania, ostrzegania i alarmowania, a także używania jej do kierowania ogniem środków przeciwlotniczych.

Wojska w rejonach rozmieszczania organizują ubezpieczenia postoju. Liczba pododdziałów wydzielonych do ubezpieczenia postoju jest zależna od warunków terenowych, odległości od przeciwnika i jego aktywności bojowej. Elementami ubezpieczenia postoju są oddziały czat i czaty. Każdorazowo odległość ubezpieczenia postoju od ubezpieczanych oddziałów (pododdziałów) powinna zapewnić wykonanie manewru i zorganizowane wejście do walki. Rubież ubezpieczenia postoju rozbudowuje się pod względem inżynieryjnym podobnie jak w obronie.

Bezpośrednio w rejonie rozmieszczania oddziału (pododdziału) organizuje się patrole, podłuchy, posterunki obserwacyjne, wystawia czujki oraz wyznacza pododdziały dyżurne. W rejonach rozmieszczania oddziałów (pododdziałów) organizuje się i prowadzi rozpoznanie przeciwnika powietrznego oraz alarmowanie wojsk o zagrożeniu. Ponadto prowadzi się rozpoznanie inżynieryjne i rozpoznanie skażeń oraz realizuje przedsięwzięcia przeciwepidemiczne.

Oddziały i pododdziały przeciwlotnicze osłaniają wojska, rozwijając się na obrzeżach rejonu ześrodkowania w stałej gotowości do odparcia uderzeń środków napadu powietrznego przeciwnika. Część pododdziałów przeciwlotniczych rozmieszcza się w ugrupowaniu pododdziałów ubezpieczenia postoju, organizując system zasadzek przeciwlotniczych i pododdziałów wędrownych.

ZADANIA ŻANDARMERII WOJSKOWEJ

Jednostka organizacyjna żandarmerii może na obszarze objętym terytorialnym zasięgiem swojego działania współuczestniczyć z innymi służbami porządkowymi w zabezpieczeniu prewencyjnym i dochodze-

niowo-śledczym przemieszczania, przegrupowania wojsk operacyjnych i przebywania przez te wojska w rejonach rozmieszczenia.

W przypadku współudziału wydzielonych sił i środków jednostki organizacyjnej żandarmerii w zabezpieczeniu prewencyjnym i dochodzeniowo-śledczym przemieszczania, przegrupowania lub przebywania w rejonach rozmieszczenia wojsk operacyjnych, obrony terytorialnej i instytucji wojskowych – w zależności od wielkości sił zabezpieczających i ich możliwości, sytuacji operacyjnej i potrzeb – przedmiotem zabezpieczenia mogą być:

1. W zabezpieczeniu marszu: drogi marszu, linie (punkty) wyjściowe i wyrównania, rejonu odpoczynków i postojów. W czasie zabezpieczania marszu dowódca wydzielonych sił żandarmerii ściśle współdziała z dowódcą wojsk operacyjnych, komendantami odcinków porządkowo-ochronnych i komendantami stref i rejonów kierowania ruchem wojsk.

2. W zabezpieczeniu przewozów wojsk transportem kolejowym, wodnym i powietrznym: rejonu ześrodkowania przed załadunkiem i po wyładunku, rejonu wyczekiwania przed załadunkiem i rejonu zbiórki po wyładunku, rejonu załadunku i wyładunku (główne i zapasowe stacje kolejowe lub port, przystań, lotnisko, lądowisko). W czasie zabezpieczenia przewozów wojsk dowódca wydzielonych sił żandarmerii ściśle współdziała z dowódcą wojsk operacyjnych, komendantami poszczególnych rejonów i transportów operacyjnych oraz służbą ochrony kolei.

3. W zabezpieczeniu rozmieszczenia wojsk: rejonu ześrodkowania związków taktycznych i oddziałów, drogi wjazdu i wyjazdu do i z rejonu rozmieszczenia oraz drogi manewru wojsk, stanowiska dowodzenia (od związku taktycznego wzwyż). W czasie zabezpieczenia rozmieszczenia wojsk dowódca wydzielonych sił żandarmerii ściśle współdziała z dowódcą wojsk operacyjnych.

Zadania realizowane w ramach ubezpieczenia rejonu rozmieszczenia

Rejon rozmieszczenia związku taktycznego obejmuje obszar o powierzchni około 1000 km². Ubezpieczany jest on przez wydzielone do tego celu pododdziały, które organizują swoje elementy szczególnie na kierunku zagrożenia. Żandarmeria może być włączona do wzmocnienia tego ubezpieczenia, przy czym jest ona zobligowana do prowadzenia działań wokół całego rejonu. Włączając się do działań wspierających ubezpieczenie związku taktycznego w rejonie, żandarmeria rozwija swoje elementy, stosownie do potrzeb, w bezpośrednim sąsiedztwie elementów ogólnowojskowych lub w ich pobliżu.

Zadania realizowane w ramach ubezpieczenia rejonu należy rozpatrywać w czterech okresach:

- przed zajęciem rejonu;
- w trakcie zajmowania rejonu;
- w czasie pobytu wojsk w rejonie;
- w trakcie opuszczania rejonu.

W pierwszym okresie grupy rekonesansowe prowadzą rozpoznanie i przygotowanie rejonu. Do takich grup winni być włączeni przedstawiciele żandarmerii, gdyż umożliwi im to poznanie rejonu rozmieszczenia pododdziałów ogólnowojskowych, SD związku taktycznego, dróg domarszu oraz własnych rejonów. Równolegle należałoby wysłać w okolice bezpośrednio przyległe do rejonu ześrodkowania 3 – 4 patrole zmotoryzowane, których celem działania będzie niedopuszczenie osób postronnych mogących zagrażać bezpieczeństwu przebywających tam wojsk oraz zabezpieczanie wyznaczonych dróg domarszu. W składzie grupy rekonesansowej powinni się znaleźć także oficerowie, których zadaniem będzie nawiązanie kontaktu z policją i organami administracji państwowej (samorządowej) oraz poinformowanie o przybywających na dany teren wojskach i ich ogólnych zadaniach. Niezbędne jest pozyskanie informacji o terenie, szczególnie o wszelkiego rodzaju miejscowych zagrożeniach, które mogłyby rzutować na realizację zadań przez wojska przebywające w rejonie. Informacje te dotyczą:

- charakterystyki grup mniejszości narodowych i ich nastawienia;
- ustalenia przypadków i rejonów działania grup dywersyjnych;
- zagrożeń ze strony środowiska przestępczego;
- miejsc, do których mogliby się udawać żołnierze na samowolne oddalenia;

- ustalenia zasad wymiany informacji i współdziałania.

Należy ściśle współpracować również z jednostkami OT, w których obszarach odpowiedzialności znajdują się wojska operacyjne.

W drugim etapie najważniejszym zadaniem żandarmerii będzie udział w zabezpieczeniu sprawnego wprowadzania wojsk do rejonu i zajmowania go przez poszczególne oddziały i pododdziały. Polegać to będzie na zapewnieniu we współdziałaniu żandarmerii z policją drożności dróg domarszu przez organizowanie posterunków, a na najważniejszych drogach marszu sił głównych związku taktycznego także rubieży kontroli ruchu.

Do sprawnego podprowadzenia kolumn i informowania o ewentualnych zakłóceniach wykorzystać należy patrole na motocyklach. W dalszym ciągu będzie realizowane rozpoznanie otoczenia rejonu ześrodkowania. Niezaangażowane na tym etapie pododdziały żandarmerii zajmują wyznaczony rejon.

Po zajęciu rejonu rozmieszczenia przez związek taktyczny żandarmeria wojskowa wykonuje następujące zadania:

- w ramach prowadzonych działań ochronnych współuczestniczy w ochronie i obronie stanowisk dowodzenia i obiektów zgrupowania wojsk, a także ważnych osób, pełniąc służbę patrolową w lukach pomiędzy poszczególnymi elementami ubezpieczenia bojowego;

- prowadzi rozpoznanie otoczenia rejonu oraz wspiera szeroko rozumiane rozpoznanie wojskowe;

- utrzymuje drożność dróg, przepraw, mostów na obrzeżach rejonu w celu zapewnienia sprawnego zaopatrywania wojsk;

- odpiera ataki grup dywersyjnych, sabotażowych i innych zakłócających lub uniemożliwiających prawidłowe realizowanie zadań w rejonie.

Powyższe zadania będą realizowane przez organizację służby patrolowej, rubieży zaporowych i kontroli ruchu.

Najważniejszym zadaniem żandarmerii w okresie wychodzenia wojsk z rejonu ześrodkowania, podobnie jak w okresie jego zajmowania, będzie udział w sprawnym i bezkolizyjnym wyprowadzeniu oddziałów i pododdziałów na kierunki marszu. Zapewnią to organizowane we współdziałaniu z policją posterunki kontroli ruchu.

We wszystkich czterech etapach w systemie ciągłym prowadzi się rozpoznanie oraz działania patrolowe.

Zadania realizowane w ramach prewencyjnego i dochodzeniowo-śledczego zabezpieczenia

Żandarmeria oprócz zadań wspierających ubezpieczenie rejonu realizuje czynności typowo specjalistyczne, a mianowicie:

- prewencyjne i dochodzeniowo-śledcze;
- operacyjno-rozpoznawcze.

Celem ich jest przeciwdziałanie wszelkim zjawiskom, które mogłyby wywrzeć negatywny wpływ na zapewnienie bezpiecznego pobytu wojsk w rejonie, a w razie potrzeby eliminowanie tych zjawisk.

Do czynności prewencyjnych zalicza się:

- prowadzenie wśród żołnierzy działalności profilaktycznej, mającej na celu uświadomienie im odpowiedzialności karnej za popełnianie przestępstwa i naruszenia dyscypliny;
- ustalanie wszelkich negatywnych prób oddziaływania na wojsko, jego morale i dyscyplinę;
- patrolowanie, w celu ustalenia rejonów zagrożonych dyscypliną, miejsc grupowania się żołnierzy przebywających na samowolnych oddaleniach;
- zapobieganie próbom przedostawania się osób niepowołanych do rejonu;
- kontrolowanie pojazdów, przewożonych osób, ładunków;
- interweniowanie, gdy żołnierze naruszają dyscyplinę i porządek publiczny poza rejonem;
- zatrzymywanie i doprowadzanie żołnierzy przebywających na samowolnych oddaleniach, dezterterów oraz sprawców przestępstw i wykroczeń, a także osób cywilnych będących sprawcami przestępstw;

- konwojowanie osób na zlecenie prokuratora lub sądu wojskowego;
- konwojowanie jeńców wojennych do obozów jenieckich i punktów zbiórki;
- prowadzenie poszukiwań dezterterów, maruderów, utraconych dokumentów niejawnych, broni i środków bojowych;
- ochronę transportów zaopatrzeniowych, przewozów tajnych dokumentów.

Do czynności dochodzeniowo-śledczych zalicza się:

- prowadzenie postępowań karnych;
- procesowe zabezpieczanie miejsc zdarzeń przestępczych;
- ustalanie i zatrzymywanie sprawców przestępstw.

Działania operacyjno-rozpoznawcze ukierunkowane będą na:

- ustalanie zdarzeń przestępczych nieznanymi organom ścigania a popełnionych przez żołnierzy;
- zbieranie informacji o osobach, zdarzeniach i okolicznościach mogących zakłócić realizację zadań ZT w rejonie;
- zbieranie wiadomości, które mogą być przydatne dla właściwego wykonawstwa zadań przez związek taktyczny i żandarmerię.

Zadania prewencyjne są realizowane przez patrole piesze, zmotoryzowane patrole ruchu drogowego i konwoje. Skład patroli i konwojów określa się w zależności od potrzeb, zaś czynności dochodzeniowo-śledcze wykonują oficerowie wydziału żandarmerii.

Do wykonywania zadań operacyjno-rozpoznawczych zobligowani są wszyscy żołnierze żandarmerii.

Wykonując powyższe zadania, żandarmeria uprawniona jest do:

- legitymowania żołnierzy w celu ustalenia ich tożsamości lub sprawdzenia posiadania odpowiednich uprawnień;
- zatrzymania i doprowadzania żołnierzy w trybie i przypadkach określonych w przepisach *Kodeksu postępowania karnego* i innych ustaw;
- zatrzymywania żołnierzy stwarzających w sposób oczywisty bezpośrednie zagrożenia dla życia lub zdrowia ludzkiego, a także dla mienia oraz doprowadzania ich do właściwych organów wojskowych;

– przeszukiwania żołnierzy i pomieszczeń w trybie i przypadkach określonych w przepisach *Kodeksu postępowania karnego* i innych ustaw;

– dokonywania kontroli osobistej, a także przeglądania zawartości bagaży i sprawdzania ładunku w pojazdach w razie uzasadnionego podejrzenia popełnienia czynu zabronionego pod groźbą kary;

– wydawania rozkazów żołnierzom, wobec których wykonują kontrolę, w granicach niezbędnych do wykonywania kontroli;

– żądania niezbędnej pomocy od wszystkich instytucji i organów administracji państwowej, jak również zwracania się w nagłych przypadkach do każdego obywatela o udzielenie doraźnej pomocy.

W razie niepodporządkowania się wydanym na podstawie prawa rozkazom żołnierze żandarmerii są uprawnieni do stosowania środków przymusu bezpośredniego. Realizując swoje zadania w trakcie działań bojowych (w tym w rejonie ześrodkowania), żandarmeria wojskowa jest zobowiązana do przestrzegania i kontrolowania norm prawa wojennego, zawartych w umowach międzynarodowych lub uznawanych zwyczajowo, zawierających zakazy i nakazy, które obowiązują walczące strony. Ponadto żandarmeria zbiera dane dotyczące:

– naruszenia norm prawa wojennego;

– naruszenia zakazu stosowania niektórych rodzajów broni i środków walki;

– sposobu ochrony ofiar wojny;

– naruszenia zakazu niszczenia dóbr materialnych;

– osób naruszających normy prawa wojennego;

– przestrzegania zasad postępowania z jeńcami.

Zasady współdziałania w ramach realizowanych zadań

Żandarmeria podczas realizowania prewencyjnego i dochodzeniowo-śledczego zabezpieczenia pobytu związku taktycznego w rejonie ześrodkowania współdziała z jednostkami wojskowymi, WSI, organami i siłami układu niemilitarnego,

Współdziałanie to organizuje się w następującym zakresie:

- prowadzenia wzajemnie uzupełniających się działań patrolowo-ochronnych rejonu ześrodkowania;
- zabezpieczenia porządku na drogach dowozu i ewakuacji;
- prowadzenia poszukiwań dezertarów, utraconych dokumentów niejawnych, broni i środków pola walki;
- zapobiegania aktom dywersji i sabotażu oraz zwalczaniu grup dywersyjno-rozpoznawczych;
- wykrywania i ustalania sprawców przestępstw, wykroczeń i innych nieprawidłowości mających wpływ na wykonawstwo zadań przez wojska w rejonie.

Ważnym ogniwem współdziałania jest utrzymywanie roboczego kontaktu z dowódcami oddziałów i pododdziałów związku taktycznego w zakresie:

- wzajemnego informowania się o wszelkich negatywnych zjawiskach mogących powodować zagrożenie przestępczością, naruszenie dyscypliny oraz zakłócić wykonanie zadań;
- zabezpieczenia rejonu ześrodkowania pod względem prewencyjnym;
- ochrony i obrony stanowiska dowodzenia ZT.

Współdziałanie z Wojskowymi Służbami Informacyjnymi polega na wymianie informacji dotyczących:

- ujawniania i likwidowania przesłanek sprzyjających naruszeniom tajemnicy państwowej, służbowej i powstawaniu aktów dywersji, sabotażu oraz innych groźnych czynów przestępczych;
- wykrywania przestępstw i skutecznego ścigania ich sprawców;
- wszelkich negatywnych zjawisk i osób mogących wywierać negatywny wpływ na zachowanie gotowości i zdolności bojowej wojsk.

Żandarmeria utrzymuje ciągły kontakt z układem niemilitarnym w otoczeniu rejonu ześrodkowania, współdziała między innymi z Policją, Strażą Graniczną i Służbą Ochrony Kolei.

Zasadniczym kierunkiem współdziałania będzie roboczy kontakt ze stacjonującymi na danym terenie komendami rejonowymi i komisariatami policji. Żandarmeria wojskowa i policja przekazują sobie wzajemnie informacje dotyczące zagrożeń mogących mieć negatywny wpływ na realizację zadań przez wojska w rejonie ześrodkowania.

Dotyczy to także zagrożeń godzących w porządek i dyscyplinę wojskową. Szczególną uwagę zwraca się na:

- zabezpieczenie zajmowania rejonu ześrodkowania, w tym utrzymanie drożności dróg domarszu i dowozu zaopatrzenia;
- prowadzenie działań prewencyjnych, w tym służby patrolowej i kontroli drogowej;
- prowadzenie poszukiwań utraconej broni, środków bojowych, dezertków oraz sprawców przestępstw;
- udział w zwalczaniu grup dywersyjnych i sabotażowych przeciwnika.

W przypadku zajmowania rejonu ześrodkowania w strefie nadgranicznej organizuje się współdziałanie ze Strażą Graniczną w zakresie następujących przedsięwzięć:

- zapewnienia skutecznej ochrony granicy państwowej, a w tym zapobiegania przypadkom nielegalnego przekraczania granicy przez żołnierzy i inne osoby;
- zapobiegania naruszenia przez żołnierzy porządku publicznego w rejonie przejść granicznych oraz w strefie nadgranicznej przyległej do rejonu.

Współdziałanie ze Służbą Ochrony Kolei prowadzone będzie w zakresie:

- utrzymania dyscypliny i porządku publicznego w rejonach dworców PKP, stacji wyładowczych, bocznic kolejowych, skąd dowożone będzie zaopatrzenie do rejonu ześrodkowania;
- wymiany informacji o ruchu transportów wojskowych.

Właściwe wykonanie przez żandarmerię wszystkich zadań w zakresie zabezpieczenia pobytu wojsk w rejonie ześrodkowania będzie w dużej mierze zależało od umiejętnego zorganizowania współdziałania ze wszystkimi wymienionymi podmiotami.

6. DZIAŁANIA ŻANDARMERII WOJSKOWEJ PODCZAS PROWADZENIA OBRONY

W klasyfikacji działań taktycznych obrona i natarcie zostały określone jako podstawowe rodzaje walki. Przy zachowaniu równorzędności, obrona wymieniona jest na pierwszym miejscu w celu podkreślenia defensywnego charakteru całokształtu przygotowań militarnych.

ZASADY OGÓLNE

Obrona jest działaniem podstawowym, zamierzonym lub wymuszonym rodzajem walki prowadzonej w celu udaremnienia lub odparcia uderzeń wojsk przeciwnika, zadania mu maksymalnych strat, utrzymania zajmowanego pasa (rejonu) oraz stworzenia warunków do działań zaczepnych.

Działania obronne, w zależności od ich zamiaru, dzielimy na obronę manewrową i pozycyjną.

1. Obrona manewrowa jest oparta na ruchliwości wojsk i ich aktywności oraz na obronie obiektów i rejonów kluczowych, których utrzymanie umożliwi skierowanie ruchu wojsk przeciwnika w pożądanym dla obrońcy kierunku. Jej celem jest osłabienie i wyhamowanie natarcia przeciwnika, zyskanie czasu dla stworzenia przewagi na wybranym kierunku, zatrzymanie przeciwnika na dogodnej rubieży terenowej oraz rozbicie jego głównych sił w wyniku zwrotów zaczepnych. Broniący się musi posiadać zdolność do wykonywania manewru odwodami. W związku z tym głębokość tego typu obrony powinna być większa niż podczas prowadzenia obrony pozycyjnej.

2. Obrona pozycyjna polega na utrzymaniu terenu, dążeniu do rozbicia nacierających zgrupowań przeciwnika przed przednią linią obrony lub w rejonie oddziałów pierwszego rzutu. W wypadku wdarcia

się jego sił w głąb obrony dąży się do ich zatrzymania, po czym przez wykonanie zwrotu zaczepnego, do odzyskania utraconego terenu.

Celem działań obronnych jest uniemożliwienie przeciwnikowi opanowania terenu, rozbicie zgrupowań uderzeniowych i załamanie ich natarcia oraz przejęcie inicjatywy.

Do celów szczegółowych zaliczamy:

- utrzymanie określonego terenu;
- rozbicie przeciwnika, który włamał się w ugrupowanie obronne;
- zyskanie na czasie;
- zrównoważenie potencjałów walczących stron przez okresową utratę terenu;
- umożliwienie kolejnym siłom ześrodkowania się i wykonania zwrotu zaczepnego;
- zmuszenie przeciwnika do przyjęcia walki w niedogodnym dla niego terenie.

W każdej sytuacji działania obronne powinny być aktywne, trwałe i zapewniające odparcie uderzenia lądowo-powietrznych (powietrzno-morskich) zgrupowań przeciwnika.

Spełnienie tych warunków osiąga się przez:

- rozpoznanie przygotowań przeciwnika do natarcia;
- niszczenie wykrytych środków rażenia i obezwładniania elektro-nicznego oraz stanowisk dowodzenia i środków łączności;
- prowadzenie skutecznej walki ze środkami napadu powietrznego, zwalczanie desantów powietrznych, pododdziałów i grup powietrznoszurmowych (desantowo-szturmowych), a na kierunkach nadmorskich – desantów morskich;
- wykorzystanie właściwości taktycznych terenu do prowadzenia ognia, wykonywania uderzeń falą elektromagnetyczną, organizowania zapór i przeszkód, które ograniczą nacierającemu prowadzenie obserwacji i manewru;
- rozśrodkowanie oraz maskowanie wojsk i obiektów;
- sprawne odtwarzanie naruszonego obszaru (pasa, rejonu) obrony i nieprzerwane oddziaływanie ogniem na elementy ugrupowania przeciwnika;

- prowadzenie działań na całą głębokość jego ugrupowania w celu zakłócenia zorganizowanego rozwinięcia zgrupowania uderzeniowego oraz wprowadzania odwodów;

- wykonywanie kontrataków i manewrów połączonych z utrzymywaniem najważniejszych rejonów i obiektów;

- skuteczną ochronę wojsk oraz jednostek i urządzeń logistycznych.

Podczas przechodzenia do obrony należy dążyć, aby teren ułatwiał prowadzenie walki ogniowej, ustawianie wszelkich zapór, jak też wykonywanie manewrów. Jednocześnie teren powinien utrudniać przeciwnikowi prowadzenie obserwacji i przemieszczanie się jego zgrupowań uderzeniowych. Z zasady większość sił należy przewidywać do pierwszego rzutu. W każdej sytuacji należy posiadać odwód (odwody) gotowy do szybkiej reakcji w nieprzewidzianych sytuacjach. Dużego znaczenia nabiera zarówno wybór przedniej linii obrony, jak i przedsięwzięcia zmierzające do wprowadzenia przeciwnika w błąd co do jej rzeczywistego przebiegu. Stąd niezmiennie istotne jest, aby głębokość obrony zapewniała potęgowanie przeciwdziałania natarciu wojsk przeciwnika, wzajemną więź taktyczną między elementami ugrupowania bojowego oraz manewr odwodami. Szerokość i głębokość obrony powinna umożliwiać podjęcie skutecznej walki z przeciwnikiem prowadzącym natarcie w wymiarze powietrzno-lądowym.

Bardzo ważne jest wykonywanie manewru w celu stworzenia (zrównoważenia) przewagi w decydującym miejscu i czasie lub uchylenia się od starcia w niekorzystnych dla obrońcy warunkach. Poprzez połączenie ruchu i ognia zgrupowań ogólnowojskowych broniący się powinien dążyć do zadania przeciwnikowi wysokich strat. Aby manewr był skuteczny, musi być prosty w zamiarze oraz przeprowadzony szybko i w miarę możliwości skrycie.

Zwroty zaczepne są wyrazem aktywności w działaniach obronnych. Broniący się nie może biernie oczekiwać na nacierającego, lecz w sprzyjających sytuacjach zaskakiwać przeciwnika takimi działaniami, zmuszając go do zmniejszenia tempa natarcia, wcześniejszego wprowadzenia odwodów i w konsekwencji do załamania natarcia. Broniący się związek taktyczny (oddział) wykonuje kontratak samo-

dzielnie lub bierze udział częścią sił w kontrataku (przeciwuderzeniu) przełożonego. Kontrataki muszą być zawsze skoordynowane z walką pierwszorzętowych oddziałów (pododdziałów). Powinny być realizowane szybko i w taki sposób, aby zaskoczyć przeciwnika. Najkorzystniej jest wykonywać kontratak w skrzydło (skrzydła) i na tyły zgrupowania uderzeniowego przeciwnika, zwłaszcza gdy nacierające oddziały (pododdziały) oraz przemieszczające się z głębi odwody zostały zatrzymane. Siły wykonujące kontratak powinny mieć co najmniej dwukrotną przewagę nad przeciwnikiem na kierunku wejścia do walki.

Celem kontrataku może być:

- rozbitcie zatrzymanych sił przeciwnika i odzyskanie utraconego terenu;
- rozbitcie przeciwnika, odzyskanie rejonu kluczowego i umocnienie opanowanej rubieży w gotowości do odparcia ponownego ataku przeciwnika;
- uderzenie w takie miejsce zgrupowania uderzeniowego przeciwnika, aby zablokować i zniszczyć jego urządzenia logistyczne.

Wykonanie kontrataku jest nieuzasadnione wtedy, gdy prognozowane straty własne nie zrekompensują osiągniętego sukcesu. Kontrataki są konieczne wówczas, gdy należy odzyskać utracony teren oraz utrzymać rejon (rejon) kluczowy. Obrońca powinien wszelkimi sposobami dążyć do przejęcia inicjatywy wszędzie tam, gdzie jest to możliwe.

Kolejnym istotnym elementem prowadzenia obrony jest odtwarzanie odwodów w reagowaniu zarówno na planowaną, jak i nieoczekiwaną sytuację pola walki. Odwody zapewniają swobodę działania elementom ugrupowania bojowego bez konieczności zmniejszania ich w trakcie walki. W skład odwodów ogólnowojskowych powinny wchodzić pododdziały (oddziały) zmechanizowane i pancerne, przeznaczone do:

- wzmocnienia obrony oddziałów (pododdziałów) pierwszego rzutu;
- zatrzymania przeciwnika włamującego się w głąb obrony;
- walki z desantami powietrznymi przeciwnika;
- ochrony rejonów tyłowych.

Jeśli odwód otrzyma zadanie wejścia do walki, każdy dowódca powinien dążyć do jego odtworzenia. Część oddziałów (pododdziałów) stanowiących odwody powinna być przygotowana do działań powietrzno-lądowych.

OBSZAR ODPOWIEDZIALNOŚCI OBRONNEJ I ZADANIA

Obszar odpowiedzialności obronnej korpusu obejmuje obszar sił przesłaniania, i obszar obrony, w którym mieści się także obszar tyłowy (rys. 1).

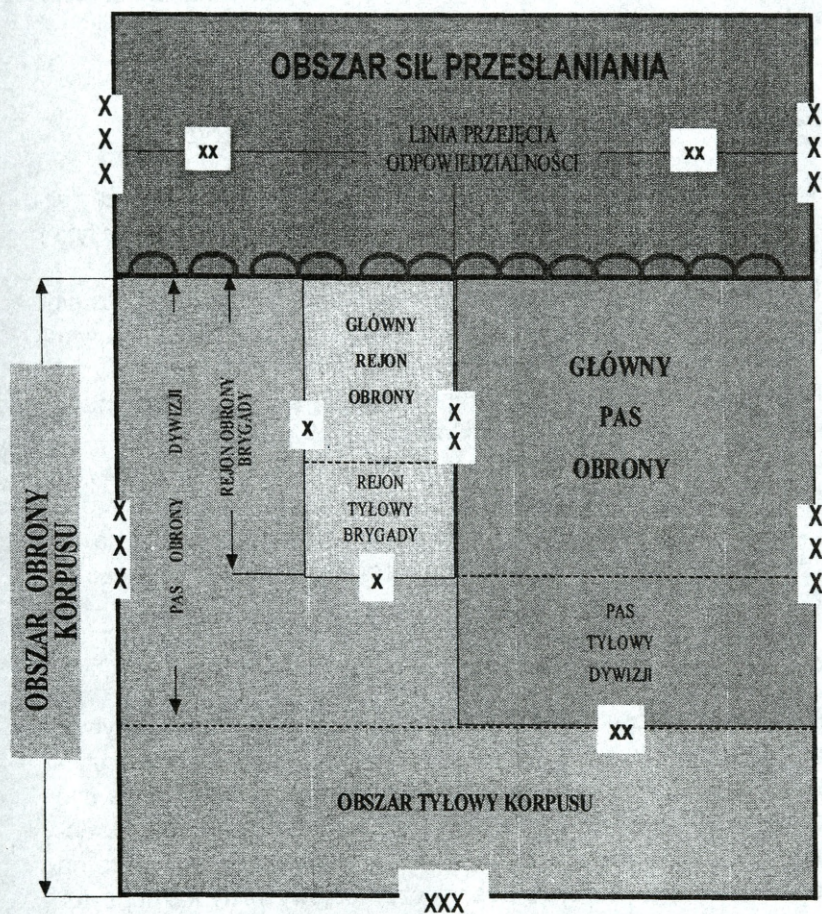
Pas odpowiedzialności obronnej związku taktycznego składa się z pasa sił przesłaniania i pasa obrony, który obejmuje także pas tyłowy.

Rejon odpowiedzialności obronnej oddziału składa się z rejonu sił przesłaniania i rejonu obrony, który obejmuje także rejon tyłowy.

Szerokość pasa (rejonu) obrony zależy od możliwości bojowych, miejsca w ugrupowaniu operacyjnym (bojowym), właściwości terenu oraz przewidywanej siły przeciwnika i sposobu jego działania na lądzie, w powietrzu i eterze. Podczas obrony wybrzeża szerokość ta zależy także od sytuacji na morzu.

A. Pas (rejon) sił przesłaniania

W pasie sił przesłaniania związku taktycznego może wykonywać zadania obronne oddział (oddziały) wydzielony w składzie od wzmocnionego batalionu do brygady. W rejonie sił przesłaniania może być organizowana pozycja przednia w sile od kompanii do batalionu. Jeżeli przed frontem oddziału organizowana jest pozycja przednia, to na jej kierunku nie organizuje się ubezpieczeń bojowych. W każdej sytuacji przed przednią linią obrony wysyła się ubezpieczenia bezpośrednie. Pas (rejon) sił przesłaniania i pas (rejon) obrony rozdzielone są przednią linią obrony.

Rys. 1. Obszar odpowiedzialności korpusu

Przed pasem odpowiedzialności obronnej określa się teren zainteresowania, na który wysyła się elementy rozpoznawcze w celu zdobywania informacji o przeciwniku, jego siłach i kierunku natarcia. Wojska prowadzące działania w pasie sił przesłaniania mogą mieć następujące zadania:

- rozpoznanie zgrupowań przeciwnika i ustalenie kierunku ich uderzenia;
- zmniejszenie tempa natarcia wojsk przeciwnika;
- zyskanie czasu na zorganizowanie obrony lub ześrodkowanie sił do wykonania zwrotu zaczepnego;
- skierowanie uderzenia przeciwnika w kluczowy rejon obrony;
- zamaskowanie przebiegu przedniej linii obrony.

Zadania te wykonywane są obroną na pozycjach opóźniania.

B. Pas (rejon) obrony

Pas (rejon) obrony jest to teren ograniczony z przodu przednią linią obrony, z pozostałych trzech stron liniami rozgraniczenia. W tym terenie prowadzi się decydującą walkę; w zależności od założonego celu obrony oddziały (pododdziały) organizują pozycje obronne i ryglowe. Usytuowanie pozycji powinno zapewnić dobre warunki obserwacji, prowadzenia ognia oraz skrytego manewru (odejścia) wojsk własnych, a jednocześnie utrudniać przeciwnikowi obserwację, rozwijanie wojsk i prowadzenie natarcia. Podstawę pozycji obronnych stanowią przygotowane do obrony okrężnej batalionowe rejony obrony oparte na kompanijnych punktach oporu osłoniętych zaporami inżynieryjnymi, zwłaszcza przeciwpancernymi polami minowymi powiązаныmi z przeszkodami naturalnymi. Pozycje ryglowe rozbudowuje się w celu uniemożliwienia nacierającemu przeciwnikowi rozprzestrzeniania się w stronę skrzydeł. Pozycje ryglowe mogą stanowić rubieże rozwinięcia do kontrataków lub rubieże ogniowe dla odwodów.

Związki taktyczne (oddziały) broniące pasa (rejonu) obrony mogą mieć następujące zadania:

- zatrzymanie natarcia przeciwnika przed przednią linią obrony, a w wypadku wdarcia się jego sił w głąb obrony, odzyskanie utraconego terenu przez wykonanie zwrotu zaczepnego swoim odwodem;
- zatrzymanie natarcia przeciwnika w głębi obrony i stworzenie warunków do wykonania zwrotu zaczepnego siłami przełożonego.

C. Ugrupowanie i struktura obrony

Ugrupowania

Ugrupowanie obronne jest to uszykowanie oraz rozmieszczenie sił i środków w terenie odpowiednio do celu (koncepcji) obrony. W skład ugrupowania wchodzi elementy podstawowe i dodatkowe.

W obronie ugrupowanie składa się z:

- pierwszego rzutu;
- odwodu (odwodów) ogólnowojskowego;
- zgrupowań (oddziałów, pododdziałów) artylerii;
- oddziału (pododdziału) przeciwlotniczego;
- elementów rozpoznania, walki elektronicznej i działań psychologicznych;
- odwodu przeciwpancernego;
- oddziału zaporowego;
- stanowisk dowodzenia;
- odwodów innych rodzajów wojsk (inżynieryjny, przeciwchemiczny);
- oddziałów, pododdziałów i urządzeń logistycznych.

Dodatkowo można utworzyć:

- oddział wydzielony;
- taktyczny desant powietrzny;
- zgrupowanie (grupa) desantowo-szturmowe;
- odwód przeciwdesantowy;
- oddział ratunkowo-ewakuacyjny.

W specyficznych środowiskach walki oraz w zależności od sposobu i koncepcji rozebrania walki można zorganizować oddziały obejścia, oddziały (grupy) szturmowe, oddziały zabezpieczenia ruchu.

W skład ugrupowania wojsk operacyjnych włącza się oddziały, pododdziały wojsk obrony terytorialnej, straży granicznej oraz innych sił znajdujących się w pasie (rejonie) obrony. Ugrupowanie powinno stwarzać jak najlepsze warunki do wykonania zadania bojowego, zwłaszcza zapewnić efektywne użycie różnych środków walki, wykonanie swobodnego manewru oraz wykorzystanie właściwości terenu. W konsekwencji powinno umożliwić osiągnięcie zakładanego celu obrony. Natomiast przyjęte ugrupowanie nadaje odpowiedni do celu walki kształt strukturze obrony, która powinna być dostosowana do potrzeb i możliwości wojsk.

Struktura obrony

Strukturę obrony stanowi układ i wzajemne relacje elementów składających się na całość obrony.

Dowódca organizujący obronę w ramach przydzielonego pasa (rejonu) odpowiedzialności określa: rejony lub pozycje obronne, pozycję przednią, pozycje ryglowe, rejony stanowisk ogniowych podporządkowanej artylerii, rubieże ogniowe i kierunki (rubieże) planowanych kontrataków, rubieże ogniowe odwodów przeciwpancernych i odcinki (rubieże) minowania oddziałów zaporowych, węzły, strefy zapór i niszczeń, strefy rażenia i pułapek ogniowych, rejony rozmieszczenia odwodów i wojsk wspierających oraz elementów rozpoznania i walki elektronicznej, rejony rozmieszczenia oddziałów, pododdziałów i urządzeń logistycznych, lądowiska śmigłowców, stanowiska dowodzenia, rejony zastrzeżone, drogi manewru, dowozu i ewakuacji.

Pozycje obronne należy rozbudowywać wzdłuż naturalnych przeszkód terenowych, odpowiednio je maskując. Przednią linię obrony wyznacza się na podstawie mapy i precyzuje podczas rekonesansu. Nie musi być ona całkowicie obsadzona ani też utrzymywana. W celu wprowadzenia przeciwnika w błąd co do przebiegu przedniej linii obrony, niedopuszczenia do niespodziewanego uderzenia na pododdziały pierwszego rzutu oraz zmuszenia nacierającego do wcześniejszego rozwinięcia sił głównych może być przygotowana pozycja przednia. Nie powinna odróżniać się ona od innych pozycji obrony. Pozycje w głębi obrony należy rozbudować tam, gdzie istnieje możli-

wość zatrzymania włamującego się przeciwnika lub teren stwarza możliwość rozbicia go. Każdorazowo określa się miejsca i kierunki, na których przeciwnik nie będzie nacierał lub będzie atakował małymi siłami. Są to luki między rejonami obrony. Zaoszczędzone siły mogą być wykorzystywane w punktach ciężkości obrony.

Pozycje ryglowe rozbudowane ukośnie do kierunku natarcia wojsk przeciwnika kanalizują ich ruch i mogą jednocześnie stanowić rubieżę rozwinięcia do kontrataków lub rubieżę ogniową dla odwodów. Z reguły określają one również teren planowanego rażenia lub pułapki ogniowej.

Położenie rejonów stanowisk ogniowych artylerii i rejonów rozmieszczenia pozostałych wojsk wzmocnienia (wsparcia) jest uzależnione od ich możliwości i planowanego (zamierzonego) wykorzystania tych sił w walce. Rejony rozmieszczenia oddziałów, pododdziałów i urządzeń logistycznych oraz stanowiska dowodzenia nie powinny znajdować się na prawdopodobnym kierunku głównego uderzenia przeciwnika.

Podczas tworzenia struktury obrony należy w maksymalnym stopniu wykorzystać obiekty i urządzenia znajdujące się na terenie działań.

PROWADZENIE OBRONY

A. Postanowienia ogólne

Sposób prowadzenia obrony zależy od jej celu i rodzaju. W obro-
nie wyróżniamy:

- działania sił przestaniania (działania osłonowe) na przedpolach pasa (rejonu) obrony;
- rozstrzygającą walkę obronną, obejmującą walkę o utrzymanie przedniej linii obrony i walkę w głębi obrony.

Podczas obu etapów należy atakować siły przeciwnika w głębi jego ugrupowania, aby razić ogniowo-elektronicznie jego główne cele oraz zapobiec wejściu do walki sił odwodowych lub opóźnić wprowadzenie ich do walki.

B. Walka przed przednią linią obrony

Straty zadawane przeciwnikowi znacznie wzrastają, jeżeli prowadzona jest walka sił przesłaniania, które wykorzystują sprzyjający teren i mylą przeciwnika co do rozbudowy pierwszej pozycji obrony. Zanim siły przesłaniania nawiążą styczność z przeciwnikiem naziemnym, powinien być on nękany uderzeniami z powietrza. Artylerię rozwija się w rejonie sił przesłaniania w celu wydłużenia zasięgu oddziaływania na cele przeciwnika.

Siły przesłaniania, prowadzą działania opóźniające od momentu uderzenia przeciwnika na ich pozycje, zmuszają go do zaangażowania jak największych sił. Gdy tylko siły przesłaniania przekroczą przednią linię obrony, może stać się konieczne zwiększenie intensywności wsparcia ogniowego, aby pozwolić tym siłom zerwać kontakt z przeciwnikiem. Wycofanie sił przesłaniania przez przednią pozycję musi być starannie zaplanowane i skoordynowane. W większości przypadków wymaga to zerwania styczności przed przednią linią obrony. Ma to na celu uniknięcie zaskoczenia lub przerwania obrony na przedniej linii obrony w krytycznym momencie.

C. Walka o utrzymanie przedniej linii obrony

Najważniejszy okres walki obronnej zaczyna się, gdy przeciwnik podchodzi do przedniej linii obrony. Wojska blokują natarcie przeciwnika i rażą jego cele tak daleko z przodu jak to możliwe. Luki w zaporach, jakie pozostawiono dla wycofujących się sił przesłaniania, muszą być strzeżone, a po ich przejściu zamykane. Jeżeli przeciwnik podejdzie do pierwszej pozycji obrony i uda mu się w nią wdrzeć, należy blokować i rozbijać jego siły, gdyż zwykle wyprowadza swoje główne uderzenie na kierunku pozwalającym rozbić spoistość obrony. Skoncentruje on także tam swój ogień artylerii oraz uderzenia z powietrza. Mogą być one wsparte działaniami powietrznodesantowymi lub szturmowymi, z reguły na obiekty mające zasadnicze znaczenie w walce.

Jeżeli wojska przewidziane do obrony w pierwszym rzucie nie zdołały zatrzymać przeciwnika w rejonie swoich pozycji, to intensyfi-

kuje się rażenie ogniowe jego zgrupowań. Stosownie do rozwoju sytuacji należy wzmacniać punkt ciężkości obrony, wykorzystuje się do tego celu siły z kierunków mniej zagrożonych. Najważniejszym etapem prowadzenia obrony jest walka w jej głębi, polegająca na powstrzymaniu natarcia przeciwnika i stworzeniu warunków do wykonania zwrotu zaczepnego.

D. Walka w głębi obrony

Od szczybla oddziału wzwyż wydziela się siły do wzmocnienia, blokowania i prowadzenia kontrataku. Wojska walczące wzmocniane są siłami z wydzielonych związków i oddziałów odwodowych albo z innych wojsk niezaangażowanych w walkę. Blokowanie jest rozwinięciem wojsk w celu zatrzymania nacierających wojsk, które przełamały pozycje obronne. Harmonogram rozwinięcia sił blokujących zależy będzie od sposobu, w jaki rozwija się działanie przeciwnika, ze szczególnym zwróceniem uwagi na jego siłę, prędkość i kierunek podchodzenia. Czynniki te muszą być przeanalizowane i powiązane z rozmieszczeniem i wielkością dostępnych sił blokujących, ich czasem reakcji i czasem przygotowania pozycji ryglowych. Często tylko poprzez blokowanie możliwe jest zyskanie czasu potrzebnego na zatrzymanie przeciwnika i wykonanie kontrataku.

W razie włamywania się zgrupowania uderzeniowego przeciwnika w głąb obrony dąży się do: zatrzymania jego natarcia od czoła, uniemożliwienia rozprzestrzeniania się w stronę skrzydeł, odizolowania jego odwodów podchodzących z głębi. Ogniem wszystkich środków, manewrem odwodów specjalnych i siłami oddziału zaporowego zadaje się mu maksymalne straty, stwarzając tym samym warunki do wykonania kontrataku. Aby uderzyć na przeciwnika w decydującym miejscu i czasie, angażuje się możliwie największą liczbę sił. Planowanie kontrataku jest podstawową i istotną częścią obrony. Musi być ono aktualizowane wraz z rozwojem sytuacji. Możliwe warianty kontrataków mogą obejmować odzyskiwanie utraconego terenu, odcinanie lub rozbitcie określonych sił przeciwnika. Po wykonaniu kontrataku celowe jest odtworzenie położenia obronnego. Precyzując zadanie dla

wojsk kontratakujących, należy również określić sposób działania po wykonaniu kontrataku. W wypadku dużej przewagi przeciwnika nie wykonuje się kontrataku, lecz dąży do zatrzymania jego wojsk na pozycjach w głębi, aby w ten sposób stworzyć warunki do wykonania zwrotu zaczepnego przez szczebel nadrzędny.

E. Spoistość obrony

Jeżeli obrona ma przetrwać, to dowódca musi być przygotowany do zmian ugrupowania stosownie do zagrożenia w celu podtrzymania jej spoistości. Należy wziąć pod uwagę następujące problemy:

- luki pomiędzy rejonami obrony mogą być akceptowane, lecz nie wolno ich pozostawiać bez osłony i wariantowego działania wojsk. Muszą one być obserwowane, osłaniane ogniem lub tam, gdzie to możliwe, zablokowane zaporami. Odpowiedzialność za to musi być jasno określona. Siły blokujące lub kontratakujące wyznacza się z własnych elementów ugrupowania bojowego;

- jeśli w trakcie walki okaże się, że spoistość obrony nie może być dłużej utrzymana, to kolejny wyższy przełożony może wyznaczyć dodatkowe siły wzmacniające, blokujące lub kontratakujące;

- decyzja o wycofaniu musi być podejmowana z uwzględnieniem sąsiednich pasów (rejonów) obrony, a nową przednią linię obrony ustala ten dowódca, który odpowiada za obronę danego pasa (rejonu) obrony.

Gdy tylko jest to konieczne, nawet podczas krótkich przerw w walce, wojska muszą być przeorganizowane, uzupełnione i wzmocnione. Należy naprawić zniszczenia w pozycjach obronnych, zaporach, drogach przegrupowania i zaopatrywania. Gdy natarcie przeciwnika zostanie odparte, powinny być wykorzystywane wszelkie możliwości do odtworzenia pierwotnej sytuacji. Działania te należy skoordynować ze skrzydłowymi oddziałami (pododdziałami).

Obronę kończy ten dowódca, który nakazał przejść do niej, on również decyduje, czy ma być kontynuowana.

Przedstawione treści ukazują obronę dywizji w ujęciu systemowym, co pozwala na logiczne i przejrzyste uporządkowanie problematyki rozważań.

ZADANIA ŻANDARMERII WOJSKOWEJ

Jednostki organizacyjne żandarmerii zabezpieczają pod względem prewencyjnym i dochodzeniowo-śledczym prowadzenie działań obronnych na obszarze objętym ich terytorialnym zasięgiem, a w niektórych przypadkach współpracują także z wojskami OT, policją oraz innymi służbami porządkowymi i organami administracji państwowej i samorządowej.

Żandarmerię wykorzystuje się zasadniczo do realizacji zadań zabezpieczenia prewencyjnego na rzecz wojsk organizujących i prowadzących działania obronne w rejonach, od których zależy trwałość obrony korpusu (dywizji). Wymaga to skupienia większości sił w rejonie lub na kierunku rejonu głównego wysiłku obrony korpusu (dywizji). Siły żandarmerii w zasadzie rozwija się i wykorzystuje do realizacji zadań zabezpieczenia prewencyjnego działań obronnych, w taktycznej i operacyjnej strefie działań, za ugrupowaniem bojowym ZT (oddziałów) pierwszego rzutu.

W czasie prowadzenia działań obronnych ŻW swoje zadania w głównej mierze będzie realizować w głębi ugrupowania obronnego, minimum 15 km od przedniej linii obrony.

Zadania ŻW są uzależnione od rodzaju obrony i sposobu przechodzenia do niej wojsk operacyjnych oraz warunków jej prowadzenia.

Główne zadania żandarmerii w zakresie zabezpieczenia prewencyjnego w czasie przygotowania obrony polegają na:

1. zapewnieniu przestrzegania dyscypliny wojskowej, porządku publicznego i ochrony tajemnicy w rejonach rozwijania elementów ugrupowania bojowego (operacyjnego) wojsk przechodzących do obrony i prowadzenia przez nie prac fortyfikacyjnych;

2. współudziale w ewakuacji ludności cywilnej, szczególnie z obszaru działań bezpośrednich;

3. współudziale w szczególnych sytuacjach (z policją i organami administracji państwowej i samorządowej) w egzekwowaniu świadczeń osobistych i rzeczowych na rzecz wojsk organizujących obronę;

4. ochronie i obronie szczególnie ważnych obiektów infrastruktury obronnej, zwłaszcza przygotowanych do zniszczenia obiektów o strategicznym i operacyjnym znaczeniu oraz SD, węzłów łączności, urzędzeń logistycznych; ochronie i obronie osób funkcyjnych (od dowódcy dywizji wzwyż);

5. prowadzeniu rozpoznania, wykrywaniu i współudziale w likwidacji grup dywersyjno-rozpoznawczych, sabotażowych i zbrojnego podziemia;

6. zapewnieniu swobody manewru wojskom przechodzącym do obrony przez prowadzenie wzmożonych działań prewencyjnych na drogach dofrontowych, odfrontowych i rokadowych (szczególnie drogach dowozu i ewakuacji);

7. prowadzeniu poszukiwań grup deztererów, ukrywających się żołnierzy oraz utraconej broni, amunicji i środków walki, utraconych dokumentów niejawnych (przejęcie ich przez przeciwnika mogłoby doprowadzić do ujawnienia koncepcji rozegrania walki);

8. zatrzymywaniu i doprowadzaniu do komend i komisariatów policji, komendantów garnizonów, dowódców obrony danego obszaru (rejonu) osób prowadzących działalność godzącą w gotowość i zdolność bojową wojsk przechodzących do obrony;

9. prowadzeniu działalności profilaktycznej, głównie w jednostkach wojskowych, które nie brały jeszcze udziału w działaniach bojowych.

Zadania w czasie prowadzenia obrony polegają na:

1. zapewnieniu swobody manewru odwodów w czasie ich przegrupowania do rejonów lub na rubież wykonania zadań bojowych oraz pilotowaniu kolumn;

2. ochronie i obronie osób funkcyjnych (od dowódcy dywizji wzwyż), stanowisk dowodzenia i węzłów łączności w rejonach ich rozwinięcia i w czasie przegrupowania do rejonów zapasowych;

3. zapewnieniu sprawnego zaopatrywania wojsk przez prowadzenie wzmożonych działań prewencyjnych na drogach dowozu

i ewakuacji oraz ochronę i obronę szczególnie ważnych urządzeń logistycznych;

4. prowadzeniu rozpoznania, wykrywaniu oraz współudziale w likwidacji desantów powietrznych i grup dywersyjno-rozpoznawczych przeciwnika, grup sabotażowych i zbrojnego podziemia, głównie w obszarze działań bezpośrednich;

5. współudziale w ochronie szczególnie ważnych obiektów infrastruktury obronnej, głównie w obszarze działań tyłowych;

6. kontroli ruchu ludności cywilnej w rejonie i na obszarze obrony i współudziale w regulacji ruchu wojsk.

Ponadto żandarmeria, prowadząc zabezpieczenie prewencyjne działań obronnych, może wykonać zadania związane z:

1. konwojowaniem żołnierzy i osób cywilnych (podlegających jurysdykcji sądów wojskowych) oraz przedmiotów i dokumentów;

2. zabezpieczeniem rozpraw sądowych oraz ochroną i obroną do-
rażnie organizowanych aresztów śledczych;

3. przyjęciem i zabezpieczeniem archiwów i dokumentów zdo-
bycznych.

W przypadku organizowania przez ZO (ZT) obrony bez styczności z przeciwnikiem, żandarmeria może otrzymać zadanie zabezpieczenia (wydzielonymi siłami) pod względem prewencyjnym wojsk organizujących, a następnie prowadzących działania obronno-opóźniające w pasie przesłaniania. Wówczas do jej głównych zadań należy:

1. ochrona stanowisk dowodzenia;

2. kierowanie ruchem wojsk i pilotowanie kolumn w czasie ich wycofywania się z pasa przesłaniania i przechodzenia do obrony na kolejnych rubieżach opóźniania;

3. prowadzenie rozpoznania na skrzydłach i tyłach wojsk prowadzących walkę w pasie przesłaniania, w celu niedopuszczenia do wyjścia przeciwnika na skrzydła i przeciwdziałanie okrążeniu;

4. współudział (wraz z wojskami inżynieryjnymi) w ochronie przejść w zaporach minowych i fortyfikacyjnych wojsk własnych, kierowaniu wycofujących się z pasa przesłaniania do tych przejść, zabezpieczeniu sprawnego przekroczenia przez wycofujące się wojska przedniej

linii obrony wojsk własnych i przegrupowania ich do planowanych rejonów (pasów) obrony.

Kiedy zabezpieczane pod względem prewencyjnym wojska operacyjne przechodzą do obrony z natarcia, wtedy przegrupowuje się żandarmerię stosownie do potrzeb zabezpieczenia prewencyjnego działań obronnych. Przegrupowanie to wykonuje się w miarę tworzenia przez wojska operacyjne ugrupowania bojowego do obrony.

Zadania zabezpieczenia prewencyjnego działań obronnych realizuje się przez:

1. patrolowanie rejonów rozwijania elementów ugrupowania bojowego wojsk i rejonów, w których prowadzi się prace fortyfikacyjne; obserwację rejonów dogodnych do działania grup dywersyjno-rozpoznawczych, sabotażowych i zbrojnego podziemia, a także dogodnych do wysadzania desantów powietrznych; patrolowanie dróg dofrontowych, odfrontowych (w tym dowozu i ewakuacji) i rokadowych oraz przegrupowania odwodów;

2. organizowanie rubieży zaporowych, zasadzek, sieci posterunków obserwacyjnych (podśluchów) na kierunkach szczególnie zagrożonych przenikaniem do rejonów obrony grup dywersyjno-rozpoznawczych, sabotażowych, zbrojnego podziemia i ludności cywilnej, a także na przewidywanych kierunkach działania desantów powietrznych;

3. organizowanie posterunków kontroli ruchu i rubieży kontroli ruchu na drogach wjazdowych do rejonu obrony oraz posterunków regulacji ruchu na głównych skrzyżowaniach dróg w miastach i miejscowościach znajdujących się na drogach dofrontowych, odfrontowych i rokadowych (w tym dowozu i ewakuacji) oraz przy przejściach w zaporach inżynieryjnych;

4. organizowanie pilotowania kolumn, głównie odwodów wyprawianych do przeciwuderzeń (kontrataków) lub przegrupowujących się do rejonów (na rubież wykonywania zadań bojowych, stanowisk dowodzenia zmieniających rejony rozwinięcia, szczególnie kolumn z zaopatrzeniem dla wojsk, wycofujących się na kolejne rubieże opóźniania w pasie przesłaniania itp.);

5. organizowanie posterunków ochronno-obronnych, zwłaszcza przy szczególnie ważnych obiektach infrastruktury obronnej, SD, węzłach łączności, urządzeniach logistycznych, aresztach śledczych oraz w czasie rozpraw sądowych;

6. organizowanie i prowadzenie pościgów i przeszukania terenu w celu ujęcia dywersantów, sabotażystów, członków grup zbrojnego podziemia, osób godzących w gotowość i zdolność bojową wojsk, groźnych przestępców, grup dezerterów (dezerterów), pododdziałów desantów powietrznych (żołnierzy desantów) przeciwnika;

7. organizowanie i prowadzenie poszukiwań utraconej broni, amunicji, środków walki oraz utraconych dokumentów niejawnych o szczególnym znaczeniu dla prowadzonych działań obronnych;

8. organizowanie i wykonywanie konwojowania osób aresztowanych, skazanych i zatrzymanych, przedmiotów i dokumentów niejawnych o szczególnym znaczeniu;

9. wykonywanie czynności związanych z asystowaniem w celu egzekwowania świadczeń osobistych i rzeczowych na rzecz sił zbrojnych;

10. organizowanie i prowadzenie działalności profilaktycznej.

Koncepcję realizacji zadań zabezpieczenia działań obronnych jednostki żandarmerii przedstawia się w „Planie zabezpieczenia prewencyjnego operacji obronnej (obrony)”. Sposób zabezpieczenia prewencyjnego wojsk w czasie prowadzenia działań obronnych (obrony) dowódca jednostki żandarmerii ustala z szefem sztabu zabezpieczającej jednostki wojskowej (zgrupowania wojsk).

W wyjątkowych sytuacjach jednostki żandarmerii mogą otrzymać zadanie przejścia do obrony wraz z innymi jednostkami wojskowymi, w ramach ugrupowania operacyjnego (bojowego) broniącego się korpusu (dywizji). W tym przypadku, a także w przypadkach gdy działania obronne są integralną częścią działań typowych dla ŻW (rubież zaporowa, zasadzka itp.), organizujące i prowadzące je pododdziały stosują się do zasad określonych w „Regulaminie działań wojsk lądowych”.

7. DZIAŁANIA ŻANDARMERII WOJSKOWEJ PODCZAS PROWADZENIA NATARCIA

A. Zasady ogólne

Natarcie jest działaniem rozstrzygającym, a zarazem podstawowym rodzajem walki prowadzonej głównie w formie zwrotów zaczepnych z zamiarem rozbicia wojsk przeciwnika i opanowania zajmowanego przez niego terenu.

Celem natarcia jest pokonanie przeciwnika. Cel ten osiąga się przez: rażenie przeciwnika, wykonanie zdecydowanego uderzenia, rozbicie jego wojsk i zajęcie ważnych obiektów i rejonów kluczowych. W toku natarcia należy także dążyć do uzyskania zaskoczenia, zerwania spójności obrony przeciwnika oraz rozcinania i izolowania jego sił.

Celami szczegółowymi w natarciu są:

- uzyskanie informacji;
- uchwycenie terenu;
- pozbawienie przeciwnika sił i środków;
- wprowadzenie w błąd lub odwrócenie uwagi przeciwnika od własnego punktu ciężkości;
- związanie przeciwnika walką, aby zapobiec przegrupowaniu lub zmianie pozycji jego wojsk;
- przejęcie inicjatywy;
- odparcie zwrotów zaczepnych przeciwnika.

B. Wymagania stawiane natarciu

Dla osiągnięcia zamierzonych rezultatów w działaniach zaczepnych wymagane jest zwykle skupienie przeważających sił i środków w odpowiednim czasie i miejscu, a następnie celowe ich wykorzystanie. Wykonanie zadania w dużej mierze zależy od trafnego wyboru punktu ciężkości.

Powodzenie w działaniach zaczepnych osiąga się przez:

- dostarczanie możliwie szybko wiarygodnych i jak najszerszych informacji o przeciwniku i terenie;
- działania agresywne, wykorzystywanie w niespodziewany sposób sprzyjających sytuacji;
- utrzymanie inicjatywy, trafny dobór czasu i kierunku uderzenia;
- właściwy wybór punktu ciężkości, maksymalne wykorzystanie możliwości manewrowych wojsk własnych i dyspozycyjnych środków rażenia;
- szybkie tempo działań, ograniczające przeciwnikowi możliwość przejęcia inicjatywy;
- zachowanie ciągłości kierowania natarciem;
- rozpoczynanie natarcia z bezpiecznej odległości (poza zasięgiem oddziaływania podstawowej masy środków rażenia przeciwnika); uwaga musi być także zwrócona na osłonę skrzydeł;
- szybkie przemieszczanie, które powinno być ściśle skoordynowane z prowadzonym ogniem i oddziaływaniem elektronicznym, gdyż umożliwia to wojskom zajęcie korzystniejszego położenia w stosunku do przeciwnika;
- mylenie przeciwnika, przez co dąży się do zapewnienia bezpieczeństwa rozwiniętym wojskom oraz stwarza nacierającemu sprzyjające warunki do skuteczności wykonywania zadań.

C. Kompetencje operacyjne

Prowadzenie działań zaczepnych powinno obejmować całą głębokość nakazanego pasa, aby móc manewrować siłami i koncentrować, a przez to zdobyć i utrzymać inicjatywę. Dlatego należy ściśle synchronizować działania w **głębi**, w **styczności** i na **tyłach**.

Działania w głębi wiążą się przede wszystkim z wykryciem i rozpoznaniem przeciwnika. Prowadzone są w celu zagwarantowania przewagi działań w styczności oraz ochrony swoich wojsk. Można to osiągnąć przez jednoczesne oddziaływanie na całą głębokość obrony przeciwnika, tak aby pozbawić go swobody działania oraz zakłócić lub zerwać synchronizację pomiędzy jego elementami ugrupowania bojo-

wego. Przez atakowanie przeciwnika w głębi mogą być rozbijane jego elementy ugrupowania, a odwody opóźnione lub zmuszone do odwrotu.

Działania w głębi obejmują:

- osaczenie przeciwnika z powietrza lub ogniem pośrednim (w tym rajdy śmigłowców szturmowych);
- obserwację i wskazywanie celów;
- przeciwdziałanie elektroniczne na systemy dowodzenia, kierowania i łączności;
- zwalczanie artylerii.

Niekiedy podczas prowadzenia natarcia mogą wystąpić również działania w styczności, wówczas należy ustalić priorytety i zsynchronizować działanie.

Działania w styczności polegają na zwalczaniu przeciwnika w bezpośredniej walce w celu wykonania postawionego zadania. Sprawdzą się one do uchwycenia obiektów, których opanowanie pozwoli pokonać stronę przeciwną. Wymaga to pokonania lub obejścia obrony przeciwnika przy stosowaniu różnych form natarcia i skupiania wysiłków w punkcie ciężkości.

Działania na tyłach zapewniają swobodę manewru zarówno siłom bezpośrednio zaangażowanym w walce, jak i niezaangażowanym. Są one niezbędne do utrzymania tempa natarcia.

Przy braku zwartości pola walki, działania zaczepne przebiegają szybko i wpływają na wydłużenie linii komunikacyjnych. Z tego powodu zwiększa się dystans pomiędzy wojskami bezpośrednio zaangażowanymi w walce a siłami zabezpieczenia logistycznego. Działania tyłowe trzeba więc podejmować zarówno w celu zapewnienia im możliwości nadążenia za walczącymi wojskami, jak i w celu zabezpieczenia i utrzymywania dróg manewru, dowozu i ewakuacji.

Obszary te najprawdopodobniej stanowią także cel działania przeciwnika w głębi. Należy zapewnić bezpieczeństwo w tych rejonach, aby jednostki i urządzenia logistyczne mogły kontynuować wsparcie prowadzonych działań zaczepnych, tym samym stwarzając odpowiednie warunki do utrzymania swobody działań podczas ataku i po jego zakończeniu.

D. Sposoby przechodzenia do natarcia

Do natarcia z marszu wojska przechodzą po podejściu z głębi, z zajmowaniem lub bez zajmowania rejonu wyjściowego. Natarcie z marszu w znacznym stopniu zapewnia skrytość przygotowania, ułatwia zaskoczenie i zmniejsza wrażliwość wojsk na uderzenia ogniowe. W dynamicznie prowadzonych operacjach to zasadniczy sposób przechodzenia wojsk do natarcia. Polega on na dążeniu do zaskoczenia przeciwnika, rozwinieciu wojsk w ugrupowanie bojowe i rozpoczęciu ataku bez zatrzymania czołowych pododdziałów. Wymaga jednak szczegółowej i sprawnej organizacji rozwiniecia wojsk i wyjątkowo dokładnej synchronizacji.

Natarcie z marszu w większości wypadków ma miejsce po uprzednim zajęciu rejonu wyjściowego, który wyznacza się w takiej odległości od rubieży styczności wojsk, aby znajdował się on poza zasięgiem zasadniczych środków ogniowych przeciwnika. Przebywające w rejonie wyjściowym wojska rozmieszcza się w sposób rozrzedzony, wzdłuż dróg, wykorzystując właściwości obronne terenu. W niektórych sytuacjach można przechodzić do natarcia z marszu bez uprzedniego zajmowania rejonu wyjściowego. Walkę organizuje się podczas marszu, dokonując na postojach obsługa technicznych uzbrojenia i sprzętu wojskowego oraz uzupełnień środków bojowych i materiałowych.

Przechodzenie wojsk do natarcia z bezpośredniej styczności z przeciwnikiem może mieć miejsce, w sytuacji gdy znajdują się one w obronie lub gdy natarcie z marszu nie miało powodzenia. Ten sposób natarcia wystąpi także po wcześniejszym luzowaniu.

Przyjmowanie ugrupowania bojowego, podporządkowanego przyszłym działaniom zaczepnym, powinno stwarzać pozory przechodzenia do obrony.

E. Formy natarcia

Do form natarcia zaliczamy: przełamanie, bój spotkaniowy i pościg.

Przełamanie jest formą natarcia, w której wojska dążą do przedarcia się poprzez obronę przeciwnika. Przełamanie pozwala na uchwycenie

cenie obiektów w głębi i naruszenie w ten sposób spoistości obrony przeciwnika. Ma ono miejsce na wąskim odcinku obrony przeciwnika, wymaga ześrodkowania odpowiednich sił i środków.

Bój spotkaniowy ma miejsce wówczas, gdy obie strony dążą do rozstrzygnięcia poprzez działania zaczepne. Dochodzi do niego podczas nawiązania styczności z przeciwnikiem i może doprowadzić do nagłego starcia stron walczących.

Pościg ma na celu uchwycenie terenu, odcięcie lub pokonanie wycofujących się wojsk przeciwnika. Może być efektem pomyślnego rozwijania powodzenia, gdy przeciwnik utracił zdolność skutecznego stawiania oporu.

F. Rodzaje natarcia

Do rodzajów natarcia zaliczamy: rozpoznanie walką, rajd, natarcie szybkie i natarcie planowe.

Rozpoznanie walką ma na celu zmuszenie przeciwnika do „odkrycia” swojego położenia, wielkości siły i zamiaru walki przez sprowokowanie jego reakcji obronnej na działania zaczepne.

Rajd ma na celu rozbicie lub przechwycenie ważnego obiektu przeciwnika. Cel ten osiąga się przez dokładne rozpoznanie, szybkie wejście w jego ugrupowanie, uderzenie i planowe wycofanie. Zazwyczaj rajdy wykonuje się w krótkim czasie na niewielkie odległości.

Natarcie szybkie jest atakiem przygotowanym w krótkim czasie i polega na wykorzystaniu dogodnej okazji do rozbicia wojsk przeciwnika. Szybki atak pozwala wykorzystać brak gotowości obronnej przeciwnika i zaskoczyć go. Atak przeprowadzony z nieoczekiwanego kierunku powinien być maksymalnie wsparty ogniem.

Natarcie planowe charakteryzuje się wcześniej planowanym i skoordynowanym zastosowaniem siły ognia i manewru w celu pokonania przeciwnika. Gdy trzeba pokonać dobrze przygotowaną obronę przeciwnika, wtedy wymagany jest atak planowy. Nacisk kładzie się na zmasowanie siły bojowej kosztem czasu.

UGRUPOWANIE WOJSK I ZADANIA

A. Ugrupowanie wojsk

Ugrupowanie zaczepne jest to uszykowanie oraz rozmieszczenie sił i środków w terenie odpowiednio do celu (koncepcji) natarcia.

W skład ugrupowania wchodzi elementy podstawowe i dodatkowe. Do elementów podstawowych zaliczamy:

- pierwszy rzut;
- odwód (odwody) ogólnowojskowy;
- zgrupowanie (oddziałów, pododdziałów) artylerii;
- oddział (pododdział) przeciwlotniczy;
- elementy systemu rozpoznania, walki elektronicznej i działań psychologicznych;
- odwód przeciwpancerny;
- oddział zaporowy;
- stanowiska dowodzenia;
- odwody innych rodzajów wojsk (inżynieryjny, przeciwchemiczny);
- oddziały, pododdziały i urządzenia logistyczne.

Dodatkowo można utworzyć:

- oddział wydzielony;
- taktyczny desant powietrzny;
- zgrupowanie (grupę) desantowo-szturmowe;
- odwód przeciwdesantowy;
- oddział ratunkowo-ewakuacyjny.

W specyficznych środowiskach walki oraz w zależności od sposobu i koncepcji rozegrania walki można organizować: oddziały obejścia, oddziały (grupy) szturmowe, oddziały zabezpieczenia ruchu. W skład ugrupowania bojowego wojsk włącza się oddziały, pododdziały wojsk obrony terytorialnej, straży granicznej oraz innych sił znajdujących się w pasie działań. Ugrupowanie powinno stwarzać jak najlepsze warunki do wykonania zadania bojowego, a zwłaszcza zapewnić efektywne użycie różnych środków walki w punkcie ciężkości, wykonanie swobodnego manewru oraz wykorzystanie w walce wła-

ściwości terenu. W konsekwencji powinno umożliwić osiągnięcie zakładanego celu natarcia.

Ugrupowanie w natarciu zależy od zadania, położenia przeciwnika, warunków terenowych oraz od odległości do celu natarcia. Wpływ na ugrupowanie wywierają również rodzaje wojsk, możliwości bojowe oraz wsparcie ogniowe. Głębokie i wąskie ugrupowanie bojowe ułatwia:

- szybką zmianę punktu ciężkości;
- oddziaływanie na środek ciężkości przeciwnika, czyli na tę część jego potencjału, której zaatakowanie i wyeliminowanie doprowadzi w konsekwencji do porażki wszystkich sił broniących się w pasie natarcia;
- potęgowanie natarcia;
- ochronę zagrożonego skrzydła.

Ugrupowanie takie zwiększa więc swobodę działania. Z drugiej strony powoduje, że:

- w początkowym okresie natarcia wykorzystuje się tylko część możliwości uderzeniowych;
- przeciwnik ma ułatwione oddziaływanie ogniowe;
- zwiększa się niebezpieczeństwo odcięcia sił nowo wprowadzanych do walki;
- utrudnione jest utworzenie punktu ciężkości, w którym dowódca planuje rozstrzygnięcie walki.

Szerokie i niezbyt głębokie ugrupowanie:

- pozwala na jednoczesne wykorzystanie możliwości ogniowych nacierających wojsk;
- wiąże przeciwnika na szerokim froncie i zmusza go do rozdzielenia ognia;
- maskuje punkt ciężkości natarcia;
- ułatwia znalezienie słabych miejsc i luk w ugrupowaniu przeciwnika i pozwala na ich szybkie wykorzystanie.

Z drugiej jednak strony takie ugrupowanie:

- powoduje konieczność użycia większości sił już w początkowej fazie natarcia;
- utrudnia przesunięcie punktu ciężkości;

– zmniejsza możliwość szybkiego rozegrania epizodów (zdarzeń) w punktach krytycznych operacji, przez co utrudniona jest eliminacja środka ciężkości przeciwnika;

– zwiększa zagrożenie sił własnych na skrzydłach i tyłach.

Jeżeli do uzyskania styczności z przeciwnikiem należy pokonać znaczną odległość lub jego położenie nie jest wystarczająco znane, celowe może być wąskie i głębokie ugrupowanie bojowe nacierających wojsk, przemieszczających się za silnymi i działającymi na szerokim froncie elementami rozpoznawczymi. Przy krótkich drogach podejścia i wystarczającym rozpoznaniu przeciwnika nacierające wojska powinny podchodzić do linii styczności już w ugrupowaniu bojowym.

B. Zadania

Dowodzenie przez określenie celu działania stwarza sprzyjające warunki do wyzwalań inwencji twórczej dowódców (sztabów) planujących i organizujących natarcie. Jest to odzwierciedlone w treści zadań określających cel pośredni i cel końcowy natarcia. Dlatego w zadaniu powinien być wskazany obiekt, zgrupowanie sił przeciwnika, które należy rozbić. Ponadto niezbędne jest wskazanie pasa (kierunku) działania. Są to zasadnicze „drogowskazy” do osiągnięcia celu natarcia. Natomiast szczegółowe sposoby realizacji zadania pozostawia się bezpośrednim wykonawcom.

Istotnym elementem treści zadań jest określenie punktu ciężkości. Należy zaplanować odpowiednie użycie sił i środków, aby zagwarantować utrzymanie w punkcie ciężkości ciągłej przewagi nad przeciwnikiem i szybkie osiągnięcie celu natarcia przy jak najmniejszych stratach własnych.

W zadaniu dla związku taktycznego (oddziału) określa się pas natarcia przez wyznaczenie linii rozgraniczenia. Jeżeli zadanie jest wykonywane samodzielnie, to wyznacza się kierunek natarcia. Związkowi taktycznemu wyznacza się w zadaniu opanowanie obiektu. Polega ono na opanowaniu newralgicznego terenu znajdującego się na głębokości tyłów dywizji przeciwnika. W wymiarze praktycznym ozna-

cza to, że może zaistnieć potrzeba rozbicia batalionowych rejonów obrony na trzech (czterech) pozycjach obronnych strony przeciwnej. Zadanie to stawiane jest wówczas, gdy przeciwnik przechodzi do obrony w warunkach dynamicznych zmian sytuacji, które nie pozwalają na właściwe umocnienie zajmowanych pozycji.

Dowódca dywizji samodzielnie określa obiekt pośredni, który znajdować się może w rejonie tyłowym brygady przeciwnika. Oznacza to, że wykonanie tego typu zadania wymaga rozbicia batalionowych rejonów obrony na pierwszej i drugiej pozycji obrony przeciwnika.

W wypadku przełamывania silnie umocnionej obrony przeciwnika (rejonów umocnionych) lub forsowania szerokich przeszkód wodnych, dla związku taktycznego może być wyznaczony do opanowania (zdobycia) kolejny (trzeci) obiekt.

Związkowi taktycznemu (oddziałowi) przechodzącemu do pościgu określa się obiekt, który powinien zostać opanowany, zanim przeciwnik zdąży przygotować jego obronę.

W boju spotkaniowym związkowi taktycznemu (oddziałowi) określa się w zadaniu zdobycie obiektu. Zadanie to polega na rozbiciu części sił głównych związku taktycznego (oddziału) przeciwnika, rozbiciu (obezwładnieniu), a niekiedy zdobyciu jego środków walki oraz opanowaniu obiektu zapewniającego dogodne warunki do rozwinięcia natarcia.

Oddziałowi pierwszego rzutu wyznacza się obiekt znajdujący się na głębokości rejonu tyłów pierwszorzutowego oddziału przeciwnika. Oznacza to, że aby wykonać tego typu zadanie, należy rozbić batalionowe rejony obrony na pierwszej i drugiej pozycji obrony przeciwnika. Dowódca oddziału samodzielnie określa obiekt pośredni, który może się znajdować w obrębie pierwszej pozycji obrony przeciwnika.

Oddziałowi odwodowemu wyznacza się w zadaniu obiekt znajdujący się w głębi obrony przeciwnika. Obiekt ten może stanowić część obiektu pośredniego związku taktycznego.

Obiektem, którego zdobycie zapewni warunki do rozbicia odwodów przeciwnika i rozwinięcia natarcia, będzie dla oddziału działającego w punkcie ciężkości związku taktycznego pierwszy rzut broniącego się oddziału przeciwnika.

Zadanie oddziału wiążącego przeciwnika od czoła w boju spotkaniowym polega na opanowaniu obiektu zapewniającego siłom głównym związku taktycznego dogodne warunki do manewru, rozwinięciu i wykonaniu głównego uderzenia w skrzydło i na tyły zgrupowania przeciwnika. Po uderzeniu sił głównych związku taktycznego oddział wiążący otrzymuje nowe zadanie.

Związkowi taktycznemu (oddziałowi) przechodzącemu do pościgu wyznacza się obiekt, którym zazwyczaj jest część sił głównych przeciwnika bądź niewralgiczny teren umożliwiający zorganizowanie silnej obrony.

W boju spotkaniowym i pościgu treści zadań uzależnia się od konkretnej sytuacji taktycznej. Mogą tu być zastosowane rozwiązania niekonwencjonalne wynikające z inwencji twórczej dowódców, którzy dążyć będą do racjonalnego wykorzystania warunków wytworzonej sytuacji.

PROWADZENIE NATARCIA

A. Podejście i rozwinięcie

W celu skoordynowania przemieszczania się wojsk z ogniem środków wspierających i określenia początku natarcia wyznacza się linię ataku. Powinna ona być łatwa do rozpoznania w terenie. Wyznacza się ją przed przednią linią obrony przeciwnika na odległość wzrokową. Wojska mające przejść do natarcia prowadzą odpowiednie przygotowania w rejonach wyjściowych, które należy rozmieścić poza zasięgiem ognia artylerii przeciwnika, tak aby wymarsz z nich przebiegał sprawnie i szybko. Wojska powinny przebywać w rejonach tylko przez czas konieczny na przygotowania.

Rejony stanowisk ogniowych artylerii powinny być wysunięte maksymalnie do przodu, aby artyleria mogła z nich osłaniać podejście i rozwijanie się wojsk oraz wspierać atak. W razie konieczności przed przechodzącymi do natarcia wojskami działają saperzy. Muszą oni być przy tym ubezpieczani przez pododdziały ogólnowojskowe.

Jeżeli w styczności z przeciwnikiem znajdują się inne wojska, to należy wykorzystać ich wiadomości o przeciwniku i terenie, a ponadto – na ile jest to możliwe – użyć ich również do przygotowań i wspierania natarcia. Dowódca szczebla nadrzędnego powinien ustalić odpowiedzialność w tym zakresie.

W czasie podejścia wojska wykorzystują wszystkie dostępne drogi i rozwijają się w ugrupowanie przedbojowe, a następnie w bojowe, które powinno być ostatecznie przyjęte na linii ataku. Chodzi przy tym o to, aby nacierające wojska stosunkowo szybko osiągnęły tę linię i, w miarę możliwości, nie znajdowały się w zasięgu obserwacji przeciwnika. Oznakowanie dróg ułatwia podejście i rozwinięcie. Rozwinięcie wojsk powinno być osłaniane przez lotnictwo i artylerię, gdyż prowadzone jest na terenie pozostającym w zasięgu ognia artylerii przeciwnika.

Podczas zbliżania się do przeciwnika należy, wykorzystując własny ogień i – w miarę możliwości – ukrycia, szybko pokonywać teren.

B. Atak i przełamanie obrony

W celu dokonania wyłomu w obronie przeciwnika nacierające wojska skupiają się bezpośrednio przed przednią linią jego obrony. W miejscu włamania przeciwnik powinien zostać obezwładniony zmasowanym ogniem. Nacierające zgrupowania szybko włamują się w obronę przeciwnika, nie zostawiając mu czasu na zorganizowane przeciwdziałania. Podczas gdy pierwszy rzut wykonuje gwałtowne uderzenie w głąb obrony, to postępujące za nimi kolejne zgrupowania wojsk rozbijają przeciwnika utrzymującego jeszcze pozycje obrony. Jeżeli przeciw włamującym się wojskom przeciwnik wyprowadza kontrataki, należy je powstrzymać ogniem. Jeżeli to nie wystarczy, to częścią sił można przejść do obrony. Siły główne muszą kontynuować natarcie.

Jeżeli warunki środowiska walki pozwolą, to atakujące wojska powinny przeniknąć w głąb ugrupowania przeciwnika, a następnie uderzać na jego pozycje ze skrzydeł lub od tyłu.

C. Walka w głębi obrony przeciwnika

Podczas walki w głębi ugrupowania obronnego przeciwnika należy liczyć się z możliwością napotkania silnie bronionych pozycji i przeszkód oraz rejonów, w których przeciwnik zaplanował rażenie ogniowe. Tam gdzie to możliwe, czołowe pododdziały nacierających wojsk powinny obchodzić bronione punkty oporu i próbować przedrzeć się w głąb bez wdawania się w wyczerpujące walki.

Atakowanie silnie bronionej pozycji, której nie można obejść, winno być poprzedzone rażeniem ogniowym. W przypadku gdy nacierające wojska nie mogą obejść przeszkód lub zapór minowych, należy zapobiec podchodzeniu dalszych sił na tym kierunku, aby uniknąć nadmiernego ześrodkowania wojsk. Dążyć należy do szybkiego i jednoczesnego pokonania przeszkody w wielu miejscach. Siły przeciwnika chroniące przeszkodę powinny być obezwładnione ogniem. Gdy za nacierającymi zgrupowaniami pozostaną nie rozbite siły przeciwnika, konieczne może być przydzielenie ochrony transportom zaopatrzenia.

Gdy nacierające wojska napotkają zapory inżynieryjne, wówczas rozpoznają i rozgradzają je saperzy i spieszona piechota. Następnie wykonuje się przejścia w zaporach i opanowuje teren. W ten sposób stwarza się możliwości ich pokonania przez wozy bojowe. Zdobyty teren należy rozszerzać, aby wojska mogły rozwinąć się i kontynuować natarcie.

Dokładnej koordynacji działań wymaga natarcie prowadzone na jeden obiekt z różnych kierunków oraz w celu połączenia się z własnymi siłami, działającymi w przodzie. Aby uniknąć wzajemnego zagrożenia, ważne staje się utrzymywanie łączności. W każdym natarciu może dojść do powstania sytuacji kryzysowej. Dowódca nie może pozwolić sobie wówczas na zbyt wczesne użycie odwodów. Powinien zawsze dysponować siłami, których mógłby użyć w przełomowym momencie, a tym samym zachować swobodę działania i kontynuować natarcie aż do osiągnięcia celu walki (operacji).

W razie zatrzymania natarcia dowódca, wprowadzając do walki odwody lub wykonując uderzenie ogniowe, powinien doprowadzić do jego kontynuacji. Jeżeli to nie odniesie skutku, należy podjąć je na

innym kierunku. Jeżeli siły są niewystarczające, to przełożony musi zdecydować się na wprowadzenie swoich odwodów lub przerwanie natarcia.

Podczas walki w głębi obrony przeciwnika należy liczyć się z jego kontratakami – szczególnie na skrzydła – wykonywanymi w celu utrzymania lub odtworzenia spójności obrony. Należy wówczas dążyć do szybkiego wykrycia kontrataków i rozbicia wojsk przeciwnika, zanim wykonają one uderzenie. W przeciwnym wypadku nacierające wojska muszą przejść czasowo do obrony. Celowe jest użycie dyspozycyjnych odwodów do odparcia kontrataku przeciwnika, wówczas siły główne powinny kontynuować natarcie. Jeżeli opór przeciwnika słabnie lub przeciwnik rozpoczyna wycofywanie się, należy szybkimi uderzeniami opanować obiekt natarcia.

Podczas pościgu nie można pozwolić przeciwnikowi na umocnienie się na kolejnych pozycjach. Dowódca musi dążyć do zakończenia pościgu okrążeniem lub całkowitym rozbiciem sił przeciwnika. Jeszcze zanim nacierające wojska zajmą obiekty natarcia, przełożony zgodnie ze swoimi dalszymi zamiarami musi określić, czy i w jaki sposób:

- kontynuować natarcie;
- wykorzystać powodzenie natarcia w celu okrążenia lub pościgu;
- zatrzymać natarcie i przejść do obrony zajętego obszaru;
- wycofać własne wojska.

Po osiągnięciu celu natarcia nie wolno utracić kontaktu z przeciwnikiem. Jeżeli natarcie ma być kontynuowane, należy określić nowe cele natarcia. Konieczne może być uporządkowanie sił, zmiana ugrupowania oraz ponowna koordynacja ognia z ruchem. Nie może to jednak powodować niepotrzebnego przestoju. Jeśli wojska mają przejść do obrony, to muszą zmienić ugrupowanie. Wojska wysunięte do przodu ubezpieczają pozostałe siły. Jeżeli dyspozycyjne siły i teren na to pozwala, dokonuje się luzowania. Zluzowane wojska przechodzą do odwodu.

ZADANIA ŻANDARMERII WOJSKOWEJ

Jednostki żandarmerii mogą być użyte w natarciu na przeciwnika na obszarze objętym ich terytorialnym zasięgiem działania. Z zasady działają wspólnie z wojskami operacyjnymi, a w niektórych sytuacjach samodzielnie. Pododdziały te prowadzą samodzielnie działania zaczepne, takie jak: rubież zaporowa, zasadzka, przeszukiwanie, pościg, działania przeciwdywersyjne itd.

Pododdziały żandarmerii użyte do natarcia w walce z regularnymi wojskami przeciwnika lub w działaniach typowych dla żandarmerii wojskowej stosują się do zasad prowadzenia tego rodzaju walki określonych w „Regulaminie działań wojsk lądowych”.

Ponadto w przypadku wyznaczenia pododdziałów żandarmerii do bezpośredniego zabezpieczenia prewencyjnego natarcia przez wojska operacyjne oraz obrony terytorialnej stosują się one do zasad prowadzenia takiego zabezpieczenia, określonych dla jednostek żandarmerii wojskowej.

Podczas prowadzenia natarcia przez związek taktyczny jednostki żandarmerii realizują swoje zadania głównie w zakresie działalności prewencyjnej oraz ochronnej. Przygotowanie do działań prewencyjnych i ochronnych rozpoczyna się z chwilą otrzymania zadania.

Do głównych zadań realizowanych przez żandarmerię podczas natarcia zaliczyć należy:

- **Prowadzenie rozpoznania rejonu przyszłych działań wojsk**

Rozpoznanie prowadzone przez żandarmerię będzie miało na celu zdobywanie wiadomości dotyczących głównie ludności zamieszkałej w rejonie działań, panujących tam stosunków, obyczajów, działań grup nieformalnych, ukrywania się dezertków lub jeńców, obiektów oraz zdarzeń mogących mieć negatywny wpływ na gotowość bojową wojsk i prowadzenie działań bojowych. Poza prowadzeniem rozpoznania przy wykorzystaniu sił i środków własnych, wykorzystywać należy wiadomości uzyskane od policji, Straży Granicznej, Wojskowych Służb Informacyjnych oraz miejscowej administracji państwowej i samorządowej. Uzyskane w toku rozpoznania informacje powinny być wykorzystane do informowania dowódców wojsk opera-

cyjnych o potencjalnych zagrożeniach oraz w działaniach profilaktycznych, wykrywczych, dowodowych i innych prawnie określonych celów.

• **Współudział w utrzymaniu porządku na drogach dowozu i ewakuacji**

W wyniku prowadzenia działań bojowych jednostki operacyjne będą ponosić straty w sprzęcie technicznym i ludziach. Aby zapewnić szybkie odtworzenie zdolności bojowej wojsk i umożliwić im utrzymanie ciągłości działań, konieczne będzie w toku walki zasilanie wojsk dostawami, między innymi sprzętu i amunicji. W trakcie działań będzie również prowadzona ewakuacja rannych i sprzętu bojowego nadającego się do remontu. Spodziewać się w tym okresie należy także nasilonej ewakuacji ludności cywilnej. Do przeprowadzenia sprawnego dowozu i ewakuacji będzie konieczne utrzymanie szybkiego i bezkolizyjnego przejazdu środków transportowych i przemarszu ludności. Powyższe przedsięwzięcia powinny być realizowane przez posterunki regulacji ruchu na skrzyżowaniach dróg, rozjazdach, wiaduktach i mostach.

• **Zabezpieczenie zgrupowań uderzeniowych w czasie podchodzenia do rubieży działań bojowych**

Dla sprawnego i terminowego wprowadzenia na linie wejścia do walki oddziałów pierwszego rzutu konieczne jest właściwe wykorzystanie dróg, po których z różnych kierunków, w niewielkich kolumnach mogą być doprowadzone pododdziały. Żandarmeria powinna zapewnić swobodę wykonania tego manewru przez zorganizowanie regulacji ruchu. Jest to ważne, gdyż manewr wojsk na linie ataku w większości przypadków będzie się odbywać w warunkach ograniczonej widoczności i może spowodować błędzenie wojsk biorących udział w natarciu.

• **Ochrona i obrona stanowisk dowodzenia**

Istotnym warunkiem sprawnego dowodzenia oddziałami w czasie przygotowania i prowadzenia natarcia jest właściwa ochrona i obrona stanowisk dowodzenia. Do tego celu w wielu sytuacjach wydziela się dodatkowe pododdziały ogólnowojskowe i specjalistyczne. Żandarmeria również współuczestniczy w ochronie i obronie SD. Realizuje to zadanie przez organizowanie posterunków ochronno-obronnych, rozpoznanie rejonów przyległych do SD, organizowanie patroli pieszych

i zmotoryzowanych. Celem rozpoznania w tym przypadku jest ujawnienie przenikania grup przeciwnika w rejon SD z zamiarem zniszczenia systemu kierowania. Po ujawnieniu tego rodzaju działań przeciwnika żandarmeria może przystąpić, wspólnie z innymi pododdziałami, do likwidacji tych grup.

• **Współdział w zwalczaniu grup dywersyjnych, rozpoznawczych i sabotażowych**

W czasie prowadzenia natarcia wojska będą narażone na oddziaływanie grup desantowych i dywersyjnych przeciwnika, dążących między innymi do zniszczenia ważnych obiektów terenowych oraz elementów ugrupowania bojowego (np. SD, elementów logistycznych). W celu uniemożliwienia działalności tych grup konieczne jest prowadzenie działań przeciwdesantowych i przeciwdywersyjnych. Zadania te będą zwykle realizowane przez siły i środki OT i układu niemilitarnego. Zadania żandarmerii powinny się ograniczyć do współdziałania z innymi siłami celem wykrywania, blokowania, niszczenia lub też ujęcia grup dywersyjnych. W zależności od sytuacji oraz posiadanych sił i środków powyższy cel można będzie realizować za pomocą patroli, wypadów, zasadzek itp.

• **Ochrona i obrona oddziałów, pododdziałów i urządzeń logistycznych**

Podczas natarcia elementy logistyczne rozmieszcza się w zależności od rodzaju wykonywanego zadania oraz sposobu, w jaki wojska przechodzą do natarcia. W związku z tym, że celem zabezpieczenia logistycznego jest zaspokojenie potrzeb walczących wojsk w niezbędne środki zaopatrzenia, poszczególne elementy ugrupowania logistycznego mogą być narażone na oddziaływanie grup dywersyjnych przeciwnika. Żandarmeria w ramach współdziałania z innymi jednostkami powinna prowadzić działania zmierzające do ujawnienia, rozpoznania oraz likwidowania grup przeciwnika, planujących zniszczenie tych elementów zabezpieczenia logistycznego, które decydują o powodzeniu natarcia.

- **Kontrola ruchu wojskowych i cywilnych pojazdów w rejonie działań bojowych**

Działaniom związanym z prowadzonym natarciem będzie towarzyszyć wzmożony ruch pojazdów należących do walczących oddziałów, pododdziałów, jak też pojazdów cywilnych. Niewłaściwe skanalizowanie poruszających się środków mechanicznych doprowadzić może do zablokowania dróg, ograniczenia ich przejezdności – głównie w miejscach najbardziej na to narażonych, tj. skrzyżowaniach, mostach, przejazdach kolejowych itp. Sytuacja taka mogłaby mieć negatywny wpływ na działanie wojsk biorących udział w walce. W celu zapewnienia przejezdności dróg konieczne będzie prowadzenie regulacji ruchu przez żandarmerię oraz policję. Ponadto w ramach prowadzonej regulacji ruchu zasadne będzie kontrolowanie pojazdów oraz osób prowadzących pojazdy pod kątem ujawnienia ewentualnych przypadków dezercji żołnierzy, przewozu przedmiotów mogących pochodzić z przestępstwa itp.

- **Konwojowanie jeńców wojennych, żołnierzy, osób zatrzymanych oraz aresztowanych i skazanych wyrokami sądowymi**

Prowadzenie natarcia i rozbięcie kolejnych sił przeciwnika będzie również związane z ujmowaniem jeńców wojennych. Zadaniem żandarmerii w tym przypadku będzie ich konwojowanie środkami transportowymi lub pieszo z rejonu prowadzonych działań do punktów zbiorów, a następnie do zorganizowanych obozów jenieckich. Postępowanie z jeńcami wojennymi winno prowadzone być zgodnie z obowiązującym międzynarodowym prawem wojennym. Ponadto w czasie działań niewykluczone będą przypadki popełniania przestępstw o różnym charakterze przez własnych żołnierzy oraz osoby cywilne znajdujące się w rejonie działań. Również i w takich sytuacjach rolę żandarmerii będzie konwojowanie takich osób do aresztów i sądów. Działania żandarmerii wykonującej tego rodzaju przedsięwzięcia powinny być ściśle powiązane we współdziałaniu z policją i siłami OT.

• Prowadzenie poszukiwań dezenterów, maruderów i ukrywających się żołnierzy oraz osób cywilnych dopuszczających się przestępstwa

Podczas działań wojennych przy intensywnym oddziaływaniu psychologicznym przeciwnika strach oraz niechęć do służby mogą być przyczyną dokonywania dezercji przez żołnierzy. Dezerterzy będą się ukrywać tak w rejonach działań bojowych, jak i poza nimi. Ponadto w rejonach działań dochodzić może do popełniania różnego rodzaju przestępstw przez żołnierzy i osoby cywilne. Żandarmeria w swoich działaniach powinna więc uwzględnić przedsięwzięcia związane z prowadzeniem poszukiwań, tj. przeczesywanie i przeszukiwanie terenu, organizowanie posterunków, zapór, zasadzek i blokad dróg, w celu zatrzymania ukrywających się żołnierzy lub osób cywilnych. Działania te w szerokim zakresie winny być prowadzone wspólnie z jednostkami OT i policją, gdyż posiadają one lepsze rozpoznanie terenu, w którym mogą się ukryć osoby poszukiwane, a to może przyczynić się do szybkiego ujęcia poszukiwanych.

• Współdziałanie żandarmerii z innymi organami

Prowadząc zabezpieczanie porządku w czasie natarcia, żandarmeria ściśle współdziała z jednostkami wojsk operacyjnych, policją, Strażą Graniczną, Wojskowymi Służbami Informacyjnymi, siłami Obrony Terytorialnej oraz miejscowymi organami administracji państwowej i samorządowej.

Zakres współdziałania powinien obejmować:

1. Z dowódcami jednostek wojsk operacyjnych:

a) prowadzenie poszukiwań dezenterów, broni, dokumentów niejawnych;

b) ochronę i obronę stanowisk dowodzenia oraz innych ważnych obiektów ugrupowania bojowego mających zdecydowany wpływ na wykonanie zadań;

c) udział w zwalczaniu grup dywersyjno-rozpoznawczych;

d) zabezpieczenie jednostek pod względem przewencyjnym.

2. Z policją:

a) udział w zwalczaniu grup dywersyjnych, sabotażowych i desantowych przeciwnika;

- b) organizowanie i prowadzenie kontroli ruchu drogowego;
- c) prowadzenie poszukiwań dezertarów, przestępców, zbrodniarzy wojennych w terenie przyległym do rejonu działań.

3. Z Wojskowymi Służbami Informacyjnymi:

a) przeciwdziałanie zagrożeniom, które mogą godzić w gotowość bojową jednostek;

b) ujawnianie i likwidowanie przesłanek prowadzących do naruszenia tajemnicy państwowej, powstania aktów dywersji i sabotażu, a ponadto dezercji lub odmowy wykonania rozkazu.

4. Z siłami Obrony Terytorialnej:

a) udział w działaniach przeciwdywersyjnych i przeciwdesantowych;

b) ochronę i obronę ważnych obiektów mających wpływ na wykonanie zadania bojowego.

Ponadto żandarmeria wojsk operacyjnych może wykonywać inne zadania wynikające z konkretnej sytuacji, potrzeb, posiadanych sił i środków oraz decyzji dowódcy.

8. WSPÓŁDZIAŁANIE ŻANDARMERII WOJSKOWEJ PODCZAS DZIAŁAŃ BOJOWYCH

Jednostki ŻW podczas działań bojowych współdziałają z:

- jednostkami OT i siłami niemilitarnymi;
- Wojskowymi Służbami Informacyjnymi;
- sekcjami ŻW utworzonymi przy dowództwach dywizji, korpusów, WŁad., WLiOP, MW oraz przy Sztabie Generalnym;
- Strażą Graniczną;
- instytucjami administracji państwowej.

Współdziałanie jednostek ŻW z **jednostkami OT i siłami niemilitarnymi** obejmuje:

- prowadzenie działań rozpoznawczych mających na celu zdobywanie wiadomości o przeciwniku, terenie, mieszkającej tam ludności, panujących stosunkach i obyczajach, działaniach grup dywersyjnych, sabotażowych, terrorystycznych;
- prowadzenie wspólnych działań przeciwdywersyjnych, a w tym zwalczanie tych grup, organizowanie przeszukania terenu, blokad, zasadzek, rubieży kontroli ruchu ludzi i pojazdów;
- zapobieganie aktom dywersji i sabotażu;
- ochronę i obronę ważnych obiektów militarnych;
- zabezpieczenie ładu i porządku publicznego w rejonach przepraw wodnych, przegrupowania wojsk, rozładunku i załadunku;
- zabezpieczenie bezkolizyjnego przejazdu wojsk;
- wykrywanie i ustalanie sprawców przestępstw, wykroczeń i innych czynów godzących w gotowość wojsk;
- prowadzenie poszukiwań dezerterów, maruderów, dokumentów niejawnych;
- przeciwdziałanie grabieżom, rozbojom dokonywanym przez żołnierzy na ludności cywilnej.

Współpraca jednostek żandarmerii z **Wojskowymi Służbami Informacyjnymi** polega na:

- przeciwdziałaniu zagrożeniom godzącym w obronność państwa i gotowość bojową wojsk;

- ujawnianiu i likwidowaniu przesłanek sprzyjających naruszeniom tajemnicy państwowej i służbowej, powstawaniu aktów dywersji, sabotażu, zbiorowym dezercjom, odmowom wykonywania rozkazów;

- zapobieganiu przestępstwom oraz skutecznemu ściganiu ich sprawców;

- ochronie bezpieczeństwa i porządku publicznego.

W realizacji wspólnych zadań kierownictwo przejmuje jednostka kontrwywiadu wojskowego – jeżeli ustalenia wskazują na podejrzenie o zaistnienie przestępstw przeciwko państwu (szpiegostwo, dywersja, sabotaż, terroryzm), a w przypadku pozostałych kategorii przestępstw – jednostka ŻW.

Jednostki ŻW, planując wspólne działania z **wojskami operacyjnymi**, dokonują uzgodnień z sekcjami ŻW przy tych dowództwach w zakresie:

- zapobiegania przestępczości, wypadkom i innym zjawiskom negatywnie wpływającym na gotowość wojsk;

- zabezpieczenia rejonów ześrodkowania, przegrupowania wojsk, rejonów rozmieszczenia zgrupowań tyłowych wojsk;

- ochrony i obrony stanowisk dowodzenia oraz ważnych osób;

- kierowania i regulacji ruchu drogowego oraz pilotowania kolumn;

- prowadzenia poszukiwań dezertersów, podejrzanych i sprawców przestępstw, zbrodniarzy;

- prowadzenia działań przeciwdywersyjnych, przeciwdesantowych;

- zapobiegania aktom dywersji i sabotażu;

- prowadzenia rozpoznania terenu, rejonów, środowiska.

W ramach współpracy żandarmerii z **komendami garnizonów** prowadzi się:

- poszukiwania dezertersów, podejrzanych i sprawców przestępstw, zagubionych dokumentów niejawnych;

- ochronę rodzin wojskowych;

- kontrolę i regulację ruchu w miejscach o dużym natężeniu ruchu ludności.

Współdziałanie Żandarmerii Wojskowej ze **Strażą Graniczną** organizuje się w następującym zakresie:

- zapewnienie skutecznej ochrony granicy państwowej, a w tym zapobieganie nielegalnemu przekraczaniu granicy państwowej;
- zapobieganie naruszaniu porządku publicznego na obszarze przejść granicznych oraz w strefie nadgranicznej;
- uzgadnianie sposobu organizowania i prowadzenia poszukiwań dezertków, podejrzanych i sprawców przestępstw, uciekinierów, członków grup dywersyjnych;
- postępowanie z żołnierzami zatrzymanymi za nielegalne przekroczenie granicy państwowej lub zatrzymanymi za inne przestępstwa ścigane przez wojskowy wymiar sprawiedliwości.

We współpracy z **policją** szczególną uwagę zwraca się na:

- prowadzenie działań rozpoznawczych pod kątem zdobywania wiadomości o działalności przestępczej żołnierzy, dezertków, grup dywersyjnych, sabotażowych;
- prowadzenie działalności patrolowej w określonych rejonach, trasach;
- prowadzenie poszukiwań podejrzanych i sprawców przestępstw, zagubionych dokumentów niejawnych;
- pilotowanie kolumn wojskowych, usprawnianie ich przejazdu oraz organizowanie wspólnych blokad i punktów kontroli ruchu drogowego;
- organizowanie wspólnych wzmożonych działań patrolowych;
- ochronę i obronę ważnych obiektów państwowych (wojskowych) oraz ochronę osób;
- zwalczanie grup dywersyjnych, sabotażowych, a w tym organizowanie wspólnych blokad, zasadzek, przeszukania terenu;
- prowadzenie postępowań przygotowawczych.

Wspólne przedsięwzięcia z **Urzędem Ochrony Państwa** dotyczą:

- ujawniania i przeciwdziałania zagrożeniom godzącym w obronność państwa i gotowość bojową wojsk;
- zapobiegania i wykrywania przestępstw oraz ścigania ich sprawców;
- rozpoznawania i przeciwdziałania naruszeniom bezpieczeństwa porządku publicznego;
- ochrony tajemnicy państwowej i służbowej.

9. ZASADY DZIAŁANIA ŻANDARMERII WOJSKOWEJ (MP) W MISJACH POKOJOWYCH

Każda operacja wsparcia pokoju, w zależności od jej charakteru, wymaga tworzenia odpowiednich międzynarodowych sił. Jedną z nich są pododdziały policji międzynarodowej.

Policja biorąca udział w operacjach wsparcia pokoju wykonuje zadania związane w szczególności z:

- nadzorowaniem bezpieczeństwa w ruchu drogowym, kontrolowaniem jego uczestników;
- prowadzeniem uproszczonych procedur w sprawach wykroczeń oraz postępowań karnych, zbieraniem dowodów zmierzających do wykrycia sprawców;
- utrzymywaniem porządku i dyscypliny w kontyngentach wojskowych;
- ochroną osobistą VIP-ów przebywających na terenie misji pokojowej;
- konwojowaniem, zabezpieczeniem rotacji kontyngentów;
- kontrolą graniczną, w szczególności przemytem narkotyków, broni i innych przedmiotów niedozwolonych określonych w dokumentach operacyjnych sił pokojowych;
- prowadzeniem czynności profilaktycznych – informowaniem o bieżącej sytuacji kryminalnej w rejonach misji;
- współdziałaniem z policjami lokalnymi państw gospodarzy.

Przykładem działań policyjnych jest misja pokojowa na Bliskim Wschodzie UNDOF Syria, rozgraniczająca państwa Syrii i Izraela.

Od powołania misji do chwili obecnej niezbędnym elementem utrzymywania dyscypliny i przeciwdziałania przestępczości wśród kontyngentów biorących w niej udział jest pluton policji wojskowej.

W rozdziale zostaną przedstawione struktura oraz zasady działania plutonu policji UNDOF.

PODLEGŁOŚĆ, OBSZAR DZIAŁANIA ORAZ STRUKTURA ORGANIZACYJNA PLUTONU POLICJI

Pluton policji międzynarodowej od 1997 roku podporządkowano bezpośrednio dowódcy sił misji pokojowej UNDOF Syria, w późniejszym okresie podobnie było w innych misjach. Wprowadzono tę zmianę, ponieważ dotychczasowy obieg informacji policyjnych w Kwaterze Głównej sił pokojowych w niezadawalający sposób przedstawiał stan przestępczości i dyscypliny na terenie misji, a podległość podoficera personalnego Kwatery Głównej nie zdała egzaminu. Dowódca sił (FC) w rozkazie operacyjnym (SOP) podporządkował pluton policji w bezpośrednie dowodzenie. Tym samym informacje z realizacji zadań policji były przedstawiane przez szefa policji (FPM) w systemie meldunków dziennych, bieżących oraz cotygodniowych odpraw w Kwaterze Głównej. Jednocześnie szef policji stał się doradcą dowódcy sił (FC) w sprawach dyscypliny i przestępczości oraz mediatorem pomiędzy policją państw gospodarzy.

W skład plutonu policji wojskowej wchodzi przedstawiciele krajów biorących udział w operacji, pluton liczy około 30 policjantów.

Kwatera Policji – w jej skład wchodzi:

- szef policji (D/FPM) – kapitan;
- doradca szefa policji – chorąży (SM) ds. dyscypliny;
- chorąży operacyjny – chorąży;
- chorąży dochodzeniowo-śledczy – chorąży;
- kierownik kancelarii – chorąży.

Pozostała część plutonu w zależności od potrzeb może być podzielona na placówki policji w liczbie odpowiadającej realizowanym zadaniom. Zazwyczaj w skład każdej placówki wchodzi policjanci jednej narodowości.

Wypożarzenie

Pluton policji z reguły jest wyposażony w następujący sprzęt:

a) wyposażenie indywidualne:

- kamizelki kuloodporne;
- lornetki;

- kurtki odblaskowe;
- pałki służbowe;
- kajdanki;
- ręczne miotacze gazu;
- kaski ochronne (MP);
- broń indywidualna (armii danego kraju);

b) sprzęt specjalistyczny:

- radary (pistoletowe mierniki prędkości) – 4 szt.
- szperacze – 12 szt.
- prowadnice – 4 szt.
- kaftany bezpieczeństwa – 4 szt.
- testery narkotyczne – 2 szt.
- alkotesty – 4 szt.
- tarcze podświetlane – 4 szt.
- zestaw wypadkowy – 4 szt.
- kolczatka – 1 szt.
- aparaty fotograficzne – 6 szt.
- walizka technika kryminalistyki – 1 szt.

c) pojazdy:

- samochody osobowe – 1 – 2 pojazdy
- samochody osobowo-terenowe – 12 pojazdów

d) sprzęt łączności:

- radiotelefony stacjonarne – 5 szt.
- radiotelefony samochodowe – 14 szt.
- radiotelefony osobiste – 30 szt.
- telefon komórkowy – 1 szt.
- faksy – 5 szt.
- komputery – 8 szt.

e) psy służbowe – jeden przeszkolony do wykrywania narkotyków, drugi przeszkolony do wykrywania materiałów wybuchowych.

Zadania

Różnorodna podległość oraz zróżnicowany charakter działalności poszczególnych komponentów plutonu żandarmerii międzynarodowej mają zdecydowany wpływ na określenie dla nich zadań, i tak:

Do zadań **kwatery policji (HQMP)** należy:

- dowodzenie placówkami policji;
- analiza meldunków o zdarzeniach;
- współdziałanie z policją państwa (państw) gospodarza, dowódcami kontyngentów oraz szefami branży Kwatery Głównej (HQ UNDOF);
- informowanie służb dyżurnych kontyngentów o sytuacji operacyjnej;
- składanie meldunków dziennych i bieżących dowódcy sił (FC);
- udział w odprawach i naradach na szczeblu Kwatery Głównej (HQ);
- referowanie dowódcy sił informacji na temat przestępczości i zagrożeń;
- udział w mediacjach;
- sporządzanie okresowych analiz i informacji na temat dyscypliny i przestępczości wśród żołnierzy ONZ;
- akceptowanie kontroli prowadzonej przez przewodników psów po stronie państw będących w sporze, przedstawianie jej do zatwierdzenia dowódcy sił (FC UNDOF);
- współdziałanie z oficerami łącznikowymi armii gospodarzy;
- współdziałanie z policją misji UNF oraz oficerem bezpieczeństwa UNTSO;
- koordynowanie i nadzór nad postępowaniami karnymi – uproszczonymi o wyższej skali trudności;
- koordynowanie i udział w planowaniu budżetu na szczeblu Kwatery Głównej UNDOF;
- logistyczne zabezpieczenie podległych placówek policji;
- koordynacja rotacji kontyngentów do kraju;
- koordynacja ćwiczeń w plutonie policji w ramach zabezpieczenia ewakuacji sił misji pokojowej w przypadku konfliktu zbrojnego stron;
- planowanie i koordynacja zabezpieczenia pobytu VIP-ów na terenie misji;
- prowadzenie i zabezpieczenie archiwum dokumentacji policyjnej.

Do zadań **placówki policji** należy:

- patrolowanie dróg w rejonach obozów i obszarach odpowiedzialności;

- kontrola pomiaru prędkości pojazdów UN, kierowców, dokumentów oraz stanu dyspozycji (alkohol, narkotyki);
- konwojowanie rotacji żołnierzy i sprzętu (broni, amunicji);
- nadzór nad aresztem;
- eskorta i ochrona VIP-ów na terenie obozów;
- kontrola zabezpieczenia pojazdów poza terenem misji;
- kontrola rotacji kontyngentów z użyciem psów (narkotyki, materiały wybuchowe);
- prowadzenie w systemie uproszczonym postępowań o wykroczenie;
- zabezpieczenie miejsc zdarzeń o charakterze przestępczym;
- składanie meldunków dziennych i bieżących do kwatery policji (HQMP);
- planowanie służb w systemie zmiennym przez dowódcę placówki;
- poszukiwanie osób i rzeczy właściwych UN;
- współdziałanie z oficerem łącznikowym UN SLD/N/ po konsultacji z kwaterą policji (HQMP);
- udział w odprawach rozliczeniowo-zadaniowych w kwaterze policji (tygodniowych);
- kontrola zabezpieczenia budynku Kwatery Głównej UNDOF po godzinach pracy;
- kontrola pojazdów w strefie operacyjnej wojsk ONZ;
- zabezpieczenie, ochrona osobista w strefie operacyjnej VIP-ów;
- kontrola bezpieczeństwa rezydencji dowódcy sił UNDOF (FC);
- nadzór i kontrola nad przewodnikami psów;
- nadzorowanie i kontrola przekraczania granicy przez żołnierzy, pojazdy ONZ w różnych sytuacjach;
- nadzorowanie i kontrola wymiany jeńców pomiędzy stronami konfliktu pod kontrolą Czerwonego Krzyża;
- kontrola pojazdów, bagażu osób podczas przekraczania granicy, w szczególności przy udziale psów tropiących;
- przeciwdziałanie przemytowi przez granicę;
- współdziałanie z granicznymi punktami kontroli stron konfliktu w zakresie przewozu zaopatrzenia wojsk ONZ, przestrzeganie zakazu

przewożenia zastrzeżonych artykułów między stronami konfliktu, zgodnie z ustaleniami tych państw;

- eliminacja dzikich zwierząt w rejonie utrzymywania psów (odstrzał) zgodnie z procedurą (SOP/UN).

Zadania **grupy przewodników psów** wydzielonej dla wsparcia działań policji to:

- kontrola bagażu przed rotacją wojsk, pojazdów, ładunków w rejonach działań policji UNDOF pod względem przemytu narkotyków, broni, materiałów wybuchowych;

- działania specjalne na terenie obozów wojsk ONZ UNDOF na zlecenie i przy udziale policji;

- codzienne treningi psów według odrębnych planów.

SYSTEM MELDUNKOWY

– DOKUMENTACJA POSTĘPOWAŃ UPROSZCZONYCH

Na terenie misji UNDOF, zgodnie z rozkazami operacyjnymi dowódcy sił (FC) oraz instrukcją policji (HQMP), obowiązuje następujące rodzaje meldunków:

- dzienne (DOB) placówek policji do kwatery policji,

- tygodniowe (DOR) z kwatery policji (HQMP) do Kwatery Głównej HQ UNDOF,

- specjalne (SR) do Kwatery Głównej (HQ UNDOF) za zgodą szefa policji (zgodnie z UNDOF SOP część 4 pkt. 2 str. 7).

Dystrybucja raportów jest ściśle określona w rozkazach operacyjnych dowódcy sił UNOF (FC).

Raporty bieżące dotyczące takich zdarzeń, jak wypadki drogowe (kolizje), uszkodzenia pojazdów i inne o niższej skali przewinienia wyjaśnia się, stosując postępowania uproszczone, wskazując w konkluzji na przyczyny, sprawcę, zaniedbania.

Badanie zdarzeń przestępczych przeprowadza się w szerszym zakresie z udziałem technika kryminalistyki, zabezpieczając dowody na miejscu zdarzenia. Przysłuchuje się świadków, odbiera składane dobrowolnie oświadczenia. Całość materiałów przesyła się do kraju,

który delegował żołnierza do służby w misji ONZ, w celu kontynuacji postępowania karnego. Dotyczy to głównie poważnych kryminalnych przestępstw.

Ewidencja zdarzeń w raportach jest oparta na systemie kodowania. Utrudnia to wgląd przez osoby nieuprawnione do prowadzonej ewidencji, a zarazem system ten ułatwia archiwizację zdarzeń.

Na przykład:

010 – zabójstwo

030 – śmierć naturalna

110 – molestowanie seksualne

505 – wypadek drogowy, obrażenia ciała osoby

605 – sabotaż

610 – działania na rzecz wywiadu

905 – używanie narkotyków

910 – naruszenia celne.

ZAKOŃCZENIE

W podręczniku przedstawiono w skondensowanej formie zasady użycia Żandarmerii Wojskowej w działaniach taktycznych. Teoretyczne rozważania zostały odniesione do roli, jaką spełnia żandarmeria.

Praktyczne działania i doświadczenia z różnego rodzaju ćwiczeń wykazują, że żandarmeria ściśle współdziała z jednostkami wojsk operacyjnych, szczególnie w prewencyjnym i dochodzeniowo-śledczym zabezpieczeniu działań bojowych.

Nowy podział strukturalny żandarmerii wojskowej powoduje, że skończył się okres swoistej dwuwładzy (wynikający z podziału żandarmerii na terytorialną i operacyjną). Obecnie łatwiej będzie nią dowodzić i realizować specyficzne zadania.

Niezależnie od powyższego podziału za całość przedsięwzięć szkoleniowych oraz przygotowanie kadry i żołnierzy służby zasadniczej żandarmerii odpowiadają komendanci jednostek ŻW. Ponadto są oni zobowiązani do prowadzenia szkolenia z żołnierzami rezerwy powoływanymi na ćwiczenia. W uzgodnieniu z dowódcami jednostek wojskowych w szkoleniu tym jest zaangażowana kadra z jednostek. Zwiększony nacisk jest skierowany na prowadzenie szkolenia specjalistycznego w zakresie ochrony i regulacji ruchu w trakcie przegrupowania wojsk, szczególnie podczas przegrupowania wojsk sojusznich. Bardzo istotnym elementem przy zabezpieczeniu tego typu działań, co w niewielkim stopniu uwypuklono w podręczniku, jest organizowanie współdziałania jednostek żandarmerii z Wojskowymi Prokuraturami Garnizonowymi i Sądami Wojskowymi. Dotyczy to głównie zabezpieczenia zdarzeń noszących znamiona przestępstw o charakterze występku bądź zbrodni. Wspomniane wojskowe organa ścigania wykonują te zadania samodzielnie bez żadnej podległości służbowej w stosunku do dowódców jednostek wojskowych, kierując się wyłącznie przepisami prawa karnego i zasadą terytorialności co do obszaru i miejsca popełnionego przestępstwa.

Reasumując, można założyć, że wiedza, doświadczenie i predyspozycje psychofizyczne kadry, a także zweryfikowany system kształcenia i doskonalenia predysponują Żandarmerię Wojskową do zintegrowanego działania na rzecz ochrony porządku publicznego i prawnego w okresie wykonywania swoich powinności wobec wojsk operacyjnych realizujących zadania.

BIBLIOGRAFIA

1. *Działania operacyjne*, podręcznik, AON, Warszawa 1993.
2. *Działania taktyczne wojsk lądowych*, podręcznik, AON, Warszawa 1995.
3. *Dziś i jutro Żandarmerii Wojskowej*, Komenda Główna Żandarmerii Wojskowej, Warszawa 1997.
4. Galewski Z., *Współdziałanie na polu walki*, Warszawa 1983.
5. Gembarszewski B., *Wojsko Polskie w 1815–1830*, Warszawa 1903.
6. Huzarski M., Kaczmarek W., *Obrona i natarcie dywizji*, AON, Warszawa 1997.
7. Huzarski M., Kaczmarek W., *Podstawy działań taktycznych*, AON, Warszawa 1996.
8. Huzarski M., *Zagadnienia taktyki wojsk lądowych*, Adam Marszałek, Toruń 1999.
9. Huzarski M., *Założenia ogólne działań taktycznych*, AON, Warszawa 1995.
10. Jakubczak R., Marczak J., *Działania nieregularne w obronie Polski*, AON 1995.
11. Kałużny K., Ścibiorek Z., *Marsz dywizji i pułku na obszarze kraju*, materiał studyjny, AON, Warszawa 1992.
12. Korzeniowski S., *Użycie żandarmerii wojskowej w działaniach taktycznych*, AON, Warszawa 1999.
13. Kręcik J., *Przygotowanie działań taktycznych w NATO*, AON, Warszawa 1996, nr bibl. S/3302.
14. Kukiel M., *Z dziejów organizacji Wojska Polskiego (1717–1864)*, CBW.
15. Lidwa W., *Współdziałanie w walce lądowej*, Adam Marszałek, Toruń 2000.
16. Marczak J., Pawłowski J., *O obronie militarnej Polski przełomu XX – XXI wieku*, Warszawa 1995.
17. Martyna J., *Dowodzenie brygadą podczas przemieszczania i rozmieszczania*, AON, Warszawa 1996.
18. Pogorzelszyk J., *System bezpieczeństwa i porządku publicznego podczas działania wojsk własnych i sojusznicznych na terytorium RP*, AON, Warszawa 2000.
19. *Regulamin działań taktycznych Żandarmerii Terytorialnej*, cz. I, Szt. Gen. WP, Komenda Główna Żandarmerii Wojskowej, Warszawa 1995.

20. *Regulamin działań taktycznych Żandarmerii wojsk operacyjnych*, cz. II, Szt. Gen. WP, Komenda Główna Żandarmerii Wojskowej, Warszawa 1995.
21. *Regulamin działań wojsk lądowych*, Warszawa 1999.
22. *Regulamin zewnętrzny Żandarmerii Polowej*, 1917, CAW.
23. *Studium o Żandarmerii Wojskowej*, Komenda Główna Żandarmerii Wojskowej 1997.
24. Suliński J., *Żandarmeria Wojskowa w latach 1918 – 1947*, Warszawa 1994.
25. Ścibiorek Z., *Rozważania o obronie*, Bellona, Warszawa 1993.
26. Ścibiorek Z., *Wojna czy pokój?*, Ossolineum, Wrocław 1999.
27. Tomaszewski T., *Byłem szefem obrony Warszawy w 1939 r.*, Londyn 1961.
28. Umowa między Państwami stronami Traktatu Północnoatlantyckiego dotycząca statusu sił zbrojnych NATO–SOFA, Londyn 19 czerwca 1951 r.
29. Umowa między stronami Traktatu Północnoatlantyckiego o ochronie informacji, Bruksela 19 października 1970 r.
30. Ustawa o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polski z 25 października 1997.

STRUKTURA ŻANDARMERII WOJSKOWEJ

1. Komenda Główna.
2. Oddziały ŻW.
3. Wydziały ŻW.
4. Placówki ŻW.
5. Specjalistyczne jednostki organizacyjne ŻW.

Jednostki żandarmerii terytorialnej stacjonują w miejscach stałej dyslokacji (MSD) i wykonują zadania administracyjno-prewencyjne, dochodzeniowo-śledcze i operacyjno-rozpoznawcze w wyznaczonych im obszarach terytorialnego zasięgu działania, współdziałając z sąsiednimi jednostkami, dowódcami jednostek wojskowych, dowódcami garnizonów, sądami i prokuratorami wojskowymi, policją, WSI, UOP, SOK, Strażą Graniczną i innymi organami porządkowymi, a także instytucjami państwowymi i samorządowymi.

Dowódcą Żandarmerii Wojskowej jest komendant główny ŻW wyznaczany i zwalniany z tego stanowiska służbowego przez MON. Komendant główny Żandarmerii Wojskowej podlega bezpośrednio ministrowi obrony narodowej.

Komenda Główna ŻW jest organem wykonawczym komendanta głównego ŻW w sprawach dowodzenia i organizowania działalności żandarmerii oraz sprawowania merytorycznego nadzoru nad żandarmerią (opracowuje zasady jej działania, udziela pomocy w szkoleniu kadry i żołnierzy itp.).

Oddział (Wydział) ŻW jest jednostką organizacyjną powołaną do dowodzenia, organizowania i prowadzenia działalności administracyjno-prewencyjnej, dochodzeniowo-śledczej i operacyjno-rozpoznawczej w wyznaczonym mu obszarze terytorialnego zasięgu działania. Stacjonuje zazwyczaj w miejscach stałej dyslokacji dowództw OW RSZ Korpusów lub ZT. Bezpośrednio podlega Komendzie Głównej ŻW.

Placówka ŻW jest najniższą komórką organizacyjną powołaną do organizowania i prowadzenia działalności administracyjno-prewencyjnej, dochodzeniowo-śledczej i operacyjno-rozpoznawczej w wyznaczonym obszarze terytorialnego zasięgu działania. Stacjonuje w miejscach stałej dyslokacji dowództw ZT, Oddziałów (Wydziałów) ŻW.

FORMY DZIAŁAŃ ŻANDARMERII WOJSKOWEJ

Służba patrolowa – zasadnicza forma wykonywania zadań prewencyjnych przez ŻW, realizowana za pomocą patroli, w celu utrzymania bezpieczeństwa i porządku publicznego w danym rejonie.

Patrole dzieli się na interwencyjne i zapobiegawcze.

Patrol interwencyjny – grupa żołnierzy wyznaczona do pełnienia służby patrolowej z zadaniem natychmiastowego użycia i operatywnego likwidowania zakłóceń porządku publicznego lub zagrożeń występujących ze strony przeciwnika. Patrol interwencyjny pozostaje w stałej dyspozycji oficera dyżurnego jednostki ŻW.

Patrole zapobiegawcze dzielą się na:

- piesze;
- zmotoryzowane;
- kolejowe.

Patrol pieszy – grupa żołnierzy (minimum 2), realizująca zadania pieszo.

Patrol zmotoryzowany – grupa żołnierzy, która wykonuje zadania patrolowe, korzystając z pojazdu mechanicznego.

Patrol kolejowy – grupa żołnierzy realizująca zadania w pociągach i obiektach kolejowych.

W celu operatywniejszego wykorzystania patroli oraz zwiększenia efektywności ich działania mogą one występować jako patrole zbiorowe.

Patrol zbiorowy – to 2–3 patrole działające w określonych rejonach i czasie. Patrolowanie danego rejonu na ogół odbywa się pieszo, a pojazdy patrol wykorzystuje do przemieszczania się w następny rejon.

W celu zwiększenia skuteczności działania jednostka organizuje także wzmożone działania patrolowe, polegające na jednoczesnym użyciu maksymalnej ilości posiadanych sił i środków w określonym rejonie (rejonach) i czasie.

Do zakresu działania patroli ŻW należy:

- kontrolowanie przestrzegania przez żołnierzy dyscypliny wojskowej i porządku publicznego;
- sprawdzanie tożsamości żołnierzy (osób) i ich uprawnień do przebywania w danym rejonie;

- kontrola pojazdów, kierowanie ruchem pojazdów i pilotowanie;
- interweniowanie wobec żołnierzy (osób) dopuszczających się przestępstw lub wykroczeń oraz podejmowanie czynności zmierzających do niedopuszczenia do zatarcia śladów i dowodów czynu zabronionego;
- interweniowanie wobec żołnierzy (osób) zakłócających porządek publiczny;
- prowadzenie rozpoznania określonych rejonów, węzłów drogowych lub kolejowych, szlaków komunikacyjnych;
- uczestniczenie w zwalczaniu grup dywersyjnych.

Służba konwojowa – organizowana doraźnie z zadaniem konwojowania przestępców, osób zatrzymanych, aresztowanych, skazanych wyrokiem sądowym oraz dokumentów niejawnych i przedmiotów.

Poszukiwania – zespół czynności patrolowych, rozpoznawczych i ogólnowojskowych prowadzonych w celu:

- ujęcia i zatrzymania żołnierzy (osób) podejrzanych i sprawców przestępstw, maruderów, dezterów;
- odzyskania utraconej lub skradzionej broni, amunicji, materiałów wybuchowych lub innych środków walki albo mienia;
- odzyskania utraconych dokumentów i przedmiotów stanowiących tajemnicę państwową i służbową;
- ujęcia członków grup dywersyjnych i specjalnych przeciwnika, zbrodniarzy wojennych, sprawców terroru, dywersji i sabotażu.

Wojskowa kontrola ruchu drogowego, pilotowanie kolumn pojazdów sił zbrojnych oraz regulacja ruchu drogowego są realizowane w ramach służby patrolowej zarówno przez dowódców patroli, jak i wojskowych inspektorów ruchu drogowego. Przedsięwzięcia te polegają na:

- sprawdzeniu legalności pobytu pojazdów cywilnych („podejrzanych”) w rejonie działań bojowych, na drogach przemieszczania i przegrupowania;
- kontroli pojazdów wojskowych w danym rejonie, trasie, kierunku jego przemieszczania;
- sprawdzeniu przewożonych ładunków, sposobu ich zabezpieczenia i ochrony;
- pilotowaniu kolumn pojazdów specjalnych i pojazdów VIP-ów;
- kierowaniu ruchem w newralgicznych miejscach;
- współuczestniczeniu w udrażnianiu dróg.

Służba asystencyjna – działanie na żądanie organu egzekucyjnego, polegające na asyście przy wykonywaniu czynności egzekucyjnych.

Działalność ochronna – polega na współudziale w ochronie i obronie:

- stanowisk dowodzenia od szerebła brygady;
- obiektów i urządzeń szczególnej wagi;
- transportów broni, amunicji, środków materiałowych oraz transportów rannych;
- ważnych osób wojskowych i cywilnych;
- sądów i prokuratur.

Działalność profilaktyczna – jest realizowana we współpracy z dowódcami pododdziałów w celu przeciwdziałania dezercjom, sabotażom, popełnianiu przestępstw.

Rozpoznanie – ogół przedsięwzięć mających na celu zdobywanie wiarygodnych wiadomości o przeciwniku, terenie, mieszkającej tam ludności, panujących stosunkach i obyczajach, działaniach nieformalnych grup, obiektach, rzeczach, zjawiskach godzących w gotowość bojową wojsk, naruszeniach dyscypliny wojskowej i porządku publicznego, popełnionych przestępstwach.

Działania te ŻW realizuje przez:

- przedsięwzięcia operacyjno-rozpoznawcze;
- prowadzenie wywiadów z ludnością w ramach szerokich i systematycznych kontaktów;
- patrolowanie określonych rejonów, węzłów i szlaków komunikacyjnych oraz przejść do zabezpieczonych rejonów i obiektów;
- przeszukiwania terenu lub obiektów, w których ukrywać się mogą dezertery, przestępcy, członkowie grup dywersyjnych;
- szeroko rozumianą kontrolę ruchu osób i pojazdów;
- obserwacje i podsłuchy polegające na wystawianiu posterunków obserwacyjnych, czujek i posterunków podsłuchowych;
- kontakty z dowódcami i żołnierzami.

Działalność dochodzeniowo-śledcza jest realizowana na zasadach określonych przepisami prawa wojennego. Polega na prowadzeniu postępowań przygotowawczych w stosunku do osób podlegających orzecznictwu sądów wojskowych, a w szczególności do:

- żołnierzy w czynnej służbie wojskowej;
- osób cywilnych pracujących w jednostkach wojskowych, jeżeli czyn pozostaje w związku z zatrudnieniem;
- jeńców wojennych.

Działania przeciwdywersyjne i przeciwdesantowe – siły ŻW mogą stanowić jeden z elementów ugrupowania bojowego jednostek OT.

Powyższe przedsięwzięcia realizuje się między innymi przez organizowanie zasadzek, rubieży zaporowych, rubieży kontroli ruchu, pościgu i poszukiwań.

Zasadzka organizowana jest przez pododdziały ŻW w czasie:

- poszukiwań dezenterów, podejrzanych i sprawców przestępstw;
- współuczestniczenia w działaniach przeciwdywersyjnych i przeciwdesantowych.

Celem zasadzki jest zatrzymanie przeciwnika, zadanie mu strat lub jego rozbicie, niekiedy wzięcie do niewoli. Do organizacji zasadzki wyznacza się przeważnie pododdział w sile co najmniej drużyny.

Rubież zaporowa – zespół wzajemnie powiązanych ze sobą zasadzek, patroli, punktów obserwacyjnych, posterunków kontroli ruchu i odwodów. Celem tych działań jest:

- zatrzymanie dezenterów, podejrzanych i sprawców przestępstw, zabójców, zbrodniarzy wojennych;
- niedopuszczenie do przedostania się w określony rejon grup dywersyjnych, rozpoznawczych, terrorystycznych i sabotażowych.

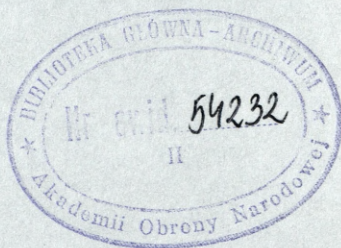
Rubież zaporową organizują pododdziały w sile co najmniej kompanii. Do rubieży organizowanej przez ŻW mogą być włączone siły OT, policji, wojsk operacyjnych.

Rubież kontroli ruchu – systemy kontroli ruchu (blokady), usytuowane na skrzyżowaniach węzłów drogowych, mostach, przeprawach, drogach wlotowych i wylotowych z miast. Organizuje się je w celu:

- kontroli osób i „podejrzanych” pojazdów;
- zatrzymywania dezenterów, maruderów, osób podejrzanych i sprawców przestępstw.

Pościgi organizuje się w przypadku gdy znany jest kierunek przemieszczania się przeciwnika (dezenterów, podejrzanych i sprawców przestępstw, członków grup dywersyjnych, sabotażystów, terrorystów). Pododdziały ŻW do pościgu mogą przechodzić z miejsca postoju lub z marszu, w czasie wykonywania zadań rozpoznawczych, patrolowych, przeszukania terenu. Pościg może być prowadzony pieszo i na środkach transportu w sposób równoległy, czołowy lub kombinowany. Na przypuszczalnym kierunku działania pościgu mogą być organizowane zasadzki, punkty kontroli ruchu i rubieże zaporowe.

Przeszukiwanie realizuje się w stosunku do osób, obiektów i terenu. Przeszukiwanie terenu i obiektów prowadzi się w celu ustalenia miejsca pobytu i zatrzymania podejrzanych i sprawców przestępstw, dezenterów lub w celu likwidacji grup dywersyjnych. W czasie przeszukiwania terenu pododdziały mogą przejść do pościgu. Część sił biorących udział w przeszukiwaniu może być wydzielona do organizowania zapór, zasadzek itp.

Plk dr Stanisław Korzeniowski jest pracownikiem naukowo-dydaktycznym Akademii Obrony Narodowej. Zainteresowania naukowe i badawcze obejmują problematykę działań kawalerii powietrznej i żandarmerii wojskowej. Wieloletnie dociekania, wzbogacanie wiedzy teoretycznej praktycznymi rozwiązaniami, a w ostatnich latach twórcze wykorzystanie

materiałów sojuszniczych spowodowało, że jest autorytetem w swej dziedzinie. W dorobku naukowym wiele publikacji i opracowań studyjnych. Hobby: książka i turystyka.

Niniejsza publikacja dotyczy problematyki prowadzenia działań bojowych przez formację żandarmerii wojskowej, ze szczególnym uwzględnieniem możliwości obronnych naszego państwa. Charakterystyka działań żandarmerii wojskowej, rozwiązania na temat doświadczeń historycznych, oraz opis działań w układzie sojuszniczym tworzą podstawowe treści tej książki. Stanowią jednocześnie o jej nowatorstwie i oryginalności polegającej na całościowym ujęciu tej problematyki w jednym wydawnictwie.

ISBN 83-88062-52-2

AON WYDZIAŁ
WYDAWNICZY